

Naprej zastava Slave!

Štev. 16.

V Ljubljani, dne 15. avgusta.

1886.

Duhtélo je cvetje ob poti . . .

Do log se zagrínjal v večérni je mrák,
Po stézi sva gladki hodíla;
Po véjah se gíbal je vétrec lehak,
Ah! midva pa sva se ljubíla.
Topíli sta srce se v sréčo zlató,
Iz grma péł slavec je pésen sladkó,
Duhtélo je cvétje ob poti.

A kmalu razkóšja je cvét ovenél,
V slovési britkóstnem sva mrla;
Iz grma je slavec otóžno zapél,
Ti sólzo si z óka otrla.
Podál sem ti zadnjíkrat zvésto rokó,
Ko sam pa v tujíno sem méril stezó,
Duhtélo je cvétje ob poti.

Čez léto se vračal sem zopet domòv,
Z veselím sem srcem se vračal,
A skóro okusil sem britki otròv:
Vrnítev sè sréčo sem plačal.
Gorélo je drugemu tvóje srcé,
In drugemu v lógu tihòtnem odslé
Duhtélo je cvétje ob poti.

Umíkam se zópet ti izpred očí —
— Čemú bi budíł ti spomíne? —
A skóro do rójstvene bóde vasí
Raznesel se glas iz tujíne:
Pokôpat so nésli ga štírje možjé,
Nihče pa pretôčil za njim ni solzé,
Duhtélo je cvétje ob poti.

Fr. Gestrin.

Geniju.

Kje si, o génij národa môjega?
Kam si izginil?
Kaj si obrnil od njega
Svoje svitlo obličje? . . .
Tmina pokriva gorovje, doline,
Loge objema mrtvaška tišina,
Národ pa joka,
Národ te kliče,
Národ te išče,
Kje si, o genij? . . .
Ko še ti plul si nad mojim domôvjem,
Cvela mu pômlad je rajska;
Ti si odvrácal oblake,

Ti si odvrácal viharje,
Čuval si národ z mogočno rokó! . . .
Kam si izginil?
Dolgo že brije vihra jesenska,
Pada z drevesa list za listom;
Kje si, o genij?
Ni že zadósti trpljenja in bede,
Ni že zadósti jadú in solzá?
Vrni se, genij,
K národu svôjemu,
Vrni mu pômlad,
Vrni mu cvetje! . . .

Rádinski.

Janez Šubić.

(Konec.)

Ko so se dekorativna dela v „Narodnem divadlu“ nagibala k svojemu zvršetku in se je že bližal zaželeni dan slovesnega otvorjenja, nastane oni pogubonosni požar, kateri je v kratkih urah uničil sad ogromnih žrtev in dolgoletnega truda. Užaljen po tem nemilem udarci, ostavil je Janez Šubić opustošen Talijin hram češki ter se vrnil iz zlate Prage na svoj dom v Poljane.

Tu je izdelal pet altarnih slik za poljansko podružnico, romarsko cerkev sv. Volbenka, stoječo na prisojnem holmu ob cesti med Škofjo Loko in Poljanami.

V tem so ustrajni bratje Čehi nabrali zopet novih doneskov za dovršenje narodnega podjetja svojega ter l. 1883. novič poklicali v Prago našega umetnika, da nadaljuje svoja dela in popravi slike, katere je poškodoval požar. Popravil je torej vse slike v fojerji, kjer je na stropu naslikal še tri nove podobe, predstavljajoče: „Renaissance“, „Zlati vek“ in „Propad“. Obnovil in popravil je tudi ves Alešev ciklus ter po dokončanem delu naslikal še četrti obraz na fojerjevih stenah „Lumir“ po Ženíškovem načrtu.

Te Šubićeve slike, ki so izvršene z mojstersko tehniko, ugajale so vsem poznavateljem umetnosti. Razni češki listi prinesli so o njih ob otvorjenji „Narodnega divadla“ kaj laskave ocene. In po tem njegovem uspehu naročil je mestni zbor praški Janezu Šubiću, da okraši z velespretnim kistom svojim fasado nove mestne vodarne. Tu je naslikal razne podobe iz časa švedske vojske, na primer: P. Plachycha, Coloreda, Königsmarka i. dr.; potem tedanjega mestnega župana, razne meščane, dijakke itd.

Iz Prage se je preselil naš umetnik zopet na Dunaj, kjer je slikal za privatna naročila. Med drugim je izvršil podobo „Prodajalka ovočja“, katero je kupil znan dunajski bankir. V sredi teh del ga doleti vest, da mu je zbolel oče Štefan. Verni sin je hitel takoj zopet v svoj rojstveni kraj, kjer je ostal ves čas očetove bolezni do njegove smrti. V tem času je naslikal po naročilu poljanskega župnika, g. Ramovša, veliko podobo sv. Notburge za podružnico Bukov Vrh nad Poljanami. Razven tega je dodelal altarno sliko sv. Antona Padovanskega, katero je pričel njegov oče Štefan, hoté pokloniti jo kapucinskemu samostanu v Škofji Loki. Ker ga je neozdravljiva bolezen odgnala od slikarskega stojala, dovršil je to zaobljubljeno delo sin Janez še pred očetovo smrtjo. Ta slika se nahaja v jednom postranskih altarjev omenjenega samostana.

Po očetovi smrti napotil se je Janez Šubić na Nemško, in sicer v Kaiserslautern v Renski Palaciji, kjer se mu je na tamkajšnjem umetnem obrtnem muzeji ponudila profesura. Že na Dunaji se je pogajal s kraljevo vlado bavarsko, katera ga je vabila, da bi preuzel nekaj dekorativnega dela na zgoraj omenjenem novem muzeji ter ustopil kot profesor na ta umetniški zavod, kateri je prilično takega pomena, kakor „Avstrijski umetniški muzej“

na Dunaji. Kot konkurenčno delo, zarad česar se mu je podelila navedena služba, izvršil je dve skici, predstavljajoči „Moč“ in „Izobilje“ (Abundantia).

Ni treba pač poudarjati, da je ta poklic slovečega rojaka našega na umetniški zavod v oholih Nemcih, in to na Bavarskem, kjer kar mrgoli nadobudnih in slavnih umetnikov slikarjev, da je ta poklic slovenskega slikarja velečastilen za ves naš narod. In da bodo vedeli oni narodni mlačneži naši, kateri poklekujejo le pred tujimi bogovi, kako so vsprejeli Nemci našega rojaka, navedemo jim tu, kar je pisal o njem najstarejši tamkajšnji časnik, „Pfälzische Presse“, z dne 15. septembra l. 1884: „Als Lehrer für die dekorative Malerei an der hiesigen Bau- gewerkschule, als Nachfolger des Herrn v. Kramer, wurde nach langen Verhandlungen eine in Künstlerkreisen sehr bekannte und geachtete Persönlichkeit, Jan. Šubić aus Wien gewonnen, der auch bereits dahier eingetroffen. Leider soll der ausgezeichnete Künstler vorerst nur auf die Dauer von fünfzehn Monaten eine Anstellung angenommen haben.“ — Kakor smo že svoj čas poročili, imenovali so koncem lanskega leta Janeza Šubića definitivnim profesorjem na večkrat omenjenem muzeji v Kaiserslauternu. Ondi je okrasil muzejsko palačo: v vestibulu in v ložiji ter strop velike dvorane z raznimi slikami, zajetimi iz svetovne zgodovine in razvitka vsega človeštva.

A glej! Novič je pokončal sovražni živelj, neusmiljeni ogenj, delo našega rojaka. Dne 12. decembra 1885. l. nastal je namreč ogenj v muzejski palači v Kaiserslauternu ter uničil tudi mnogo dekorativnih slik Šubićevih. Tu se je našega umetnika polotil neki fatalizem, češ, da ga pogubonosni ogenj zasleduje na poti njegovega delovanja. Jako ginljivo je tožil o tej svoji nesreči svojemu bratu Juriju. Dotično njegovo pismo priobčil je „Slovan“ v 2. letošnji številki na strani 30.

No, kakor v „Narodnem divadlu“ češkem, dobil je Janez Šubić tudi ondi gori med Nemci zadoščenje za svojo izgubo. Takoj po omenjenem požaru počastila ga je bavarska vlada z naročilom, da obnovi vse dekorativne slike, ter sklenila ž njim pogodbo z jako ugodnimi pogoji.

In tako deluje slavni naš rojak tam gori na nemškem zavodu, na čast in proslavo ter razvoj velebogatega naroda. Smelo se ponašamo s toli častnim priznanjem nadarjenosti Slovenčevi, ali še bolj nam je žal, da mu ni mogoče posvetiti svojega talenta razvoju slovenskega naroda, kateri še vedno in vedno pogreša jednakega zavoda. Šubićeva „Karnijolija“, katero je naslikal baš na tem zavodu za muzej ljubljanski, dozdeva se nam kot glasno govoreč opomin in klic zavednega domoljuba iz tujine, klic zaspanim rojakom svojim . . .

Dal Bog, da bi ta njegov klic ne ostal — glas upijočega v puščavi: da bi i mi Slovenci dospeli na ono stopinjo napredka, kjer bi nas obseval blišč oblažujoče umetnosti domače! —

V. H—z.

Božidar Raič.

(Dalje.)

„Rodu pravice.“

Glede šolskega načrta zahvaliti se je Raiču, da se je ta načrt prenaresil l. 1853. tako, da se je v drugem semestru l. 1852/3 učila v 7. in 8. razredu (ki sta bila ondaj še združena) staroslovenščina, dočim so so učili v prvem semestru početki ilirskega jezika za Matijašičevega učiteljevanja. Učil pa je Raič staroslovenščino po Hankovih „Počatkih“ (Počatky posvathneho jazyka slovanskeho) in po svojih spisih. Dne 8. maja 1853. poročilo se je Novicam (XI. str. 152) iz Maribora, da je obiskal c. kr. šolski svetovalec Miroslav Rigler ondotni gimnazij in „se je zelo čudil, kako so učenci sedmega in osmega razreda že dobro čitali in analizovali staroslovenščino, čeravno še ni tri mesece, kar so jo učiti začeli.“ — Krivo smo torej poročili v „Slovanu“ str. 210, da bi bil prišel Raič še le jeseni 1853. na mariborski gimnazij: prišel je učiteljevat že početkom drugega semestra šolskega leta 1852/3, kar bodi s tem popravljeno. Raič učil je ves čas v prvih šestih razredih slovenščino, v sedmem ilirščino, primerjaje jo s slovenščino, in v osmem staroslovenščino, primerjaje jo z novoslovenščino in ilirščino. Za učno knjigo bilo mu je „Ostromirovo evangelije“, izdano Hankom. V Pragi 1853.

Kot učitelj prizadeval si je Raič, da bi se učili dijaki lepe gladke slovenščine. Da so dobra berila podlaga vsakemu uspešnemu pouku, previdel je tudi on, in to ga je bilo napotilo, da je presodil ondaj na svetlo prišla berila. Storil pa je to v „Novicah“ XIV. str. 102, 106, 110, 115, 119, 127, 130 in 135 v sestavku „Pretres slovenskih beril za III. in IV., V. in VI. gimnazijski razred“, urejenih po dr. Bleiweisu in dr. Miklošič, in v „Slovenskem Glasniku“ II. str. 150, 151, 167, 168, 198, 199 in 200: „Pretres Slovenskega berila“ za sedmi gimnazijski razred. Izdal dr. Fr. Miklošič. Ta pretres je znanstven¹⁾ in temeljit, ki je sicer prouzročil, da je zagovarjal g. Navratil g. prof. dr. Miklošiča, a Raiča ni podrl, in g. Miklošič je rekel sam: „z našim orožjem pobijajo nas!“ Raiču vender ni bilo do tega, da bi morebiti kazal svojo učenost, nego do tega, da bi koristil stvari sami. — „Konečno očitujem,“ piše, „da me je genola le čista ljubezen do olepšanja materinščine k temu pretresu.“

Le dober in unet učitelj more to pisati, kar je pisal Raič o svojem predmetu: „Blaga doba! še nikoli nismo imeli ugodnejšega časa za svoj materinski jezik in slovstvo, kakor zdaj; še nikoli se ni slovenščina predavala v učenih poslopih na toliko učilnicah in mladina se v nji vadila, kakor v zdanjih dneh; še nikoli nismo poznali posebno dobrih knjig za učilnice, kjer bi bila čista in gladka materinščina šumljala, razven kakih ščrbljavih slovnic. O mili in sladki glasovi slovenski, v katerih

rahlo pihlja blag in nepokvarjen duh domači ter se valite iz premodrega pisaka!“

Zvedeli smo tedaj, da se je Božidar Raič trudil kot duhovnik in kot učitelj, da bi priboril „rodu pravice“.

c) Raič gostoljub in rodoljub.

Dragi čitatelj, ali si morebiti že kdaj hodil okolo borskega mostu, osobito o šolskih počitnicah? Če si to storil, zdelo se ti je gotovo velečudno, da hodi ali pa se vozi toliko omikancev tako daleč od mesta po prašnati ali pa blatni cesti, in da jo krene vsak proti jugu! Kreniva še tedaj midva po ti cesti pod strmim hribom, na katerem je podružnica sv. Ane; saj nama ne bode treba daleč iti — samo jedno uro! Ko že skoro doseževa svoj cilj, zagledava še le zvonik svete Barbare; midva greva za zdaj mimo župniške cerkve, ker je zaprta, nekoliko korakov navzdol do kapelice (znamenja) sv. Barbare; ondi se obrniva na levo in že zagledava med drevjem cerkvico sv. Katarine, kjer se ob delavnikih misi, in poleg nje lep hram v jedno nadstropje. Stopiva tja, saj ni dalje kakor dve minuti — gotovo najdeva ondi kakega znanca. Ta hram v jedno nadstropje je župniški hram. Poldne je že minolo. Ustopivši oglašiva se kar pri tleh in potrkajva. Ustop se nama dovoli. Kaj pa to pomeni, da je pri mizi toliko ljudi, duhovnikov in posvetnjakov, zlasti mladine? Blizo vrat sedeč župnik, čegar dobro pogojeno sliko je prinesel „Slovan“ v svoji 13. št., hitro ustane in stopi nama naproti; predno utegneva povedati mu prav svoji imeni, že nama poda desnico in naju pozdravi z gromovitim „Živila!“ Da še se nama postavita stola k mizi, potem ko so nama bili predstavljeni gostje, temu se ne smeš čuditi, kajti gospodar ti je tu župnik Božidar Raič, ki je poznan na vsem Malem Štajarskem po svoji gostoljubnosti.

Poglej gospodarja, kako se resnobno drži in zdaj ustaje. — Jame govoriti, prične napivati gostom. Kreпка beseda teče mu gladko; le poslušaj ga, kako postaje sam vedno bolj in bolj oduševljen; poslušaj ga, kako veselje izraža o tem, da ga je obiskal oni gospod iz Gradca, ki sedi na pročelji mize. To ti je imeniten gospod, kajti on je vseučilišni profesor. Kaj pa porečeš, slišavši, da je ta mali čokasti gospod že osmi teden pod to gostoljubno streho? Ali si slišal, da je Poljak s pruskega Poznanjskega, in eto ti ga pri sv. Barbari, ne da bi se bila on in župnik videla že kdaj poprej. Ali si slišal mladega gospoda, na levi od vseučilišnega profesorja, omenjajočega v svojem lepem govoru, da uživa že tretje leto skoro neprestano gostoljubnost Raiča, ki mu je v njegovi nevarni bolezni plačeval zdravila in zdravnika, dasi so njegovi roditelji še precej imoviti — on sam nima ničesar drugega nego svoj štipendij, kajti on je vseučilišni dijak. Na desni od vseučilišnega profesorja sedi prof. dr. G. iz T., književnik, ki tudi rad sem zahaja za več časa. Naslednji trije gospodje so ti duhovniki iz sosednjih žup. Ta dobro rejen mlad gospod je v Beči pravnik; oni štirje so dijaki: dva sta mariborska gimnazijca, jeden celjski, jeden pa varaždinski. Ta niže sedeča go-

¹⁾ Na str. 106 nahajam baš slovniško pravilo, katero še ni znano marsikateremu naših pisateljev, zato mi bodi dovoljeno natisniti se. Glasi se: „Kjer se v staroslovenščini po r nahaja z, nima se v novoslovenščini nikoli v drugem in sledečih sklonovih j prilagati, torej ne „severji“, „biserjev“, „taborja“, „sokolji“, no „severi“, „biserov“, „tabora“, „sokoli“. — Ravno tako dara ali daru, ker prihaja od darž. Pis.

spoda pa sta domača učitelja, ki prihajata sem, pač smemo reči, vsak dan.

Ti si prehodil že lep kos sveta, povej mi, ali si že našel kje toliko gostoljubnost? Ali si že kdaj slišal s tolikim ognjem naudušujočega govornika za naše svetinje? Pač bi moral človek imeti kamenito srce, ako bi se ne oduševil o takih besedah za vse, kar je sveto, blago, lepo, krasno in uzvišeno. Strahop-tneži, žal vam bodi, da niste

nikdar prišli
pod ta gосто-
ljubni krov!

Ako imate srce,
ako še v vas
tlije iskra po-
štenosti, uneti
bi se morali o
teh lepih, uzvi-
šenih in naudu-
šujočih bese-
dah; vi bi po-
stali pošteni
narodnjaki,

vaše lice bi se
svetilo, vaše
ime bi se izgo-
varjalo spošt-
ljivo. Zdaj za-
man tja hodite;
najdete še sicer
izvrstnega ka-
pelana g. Me-
ška, blago
dušo, a Boži-
dara ne najdete
več ne pri sv.
Barbari, ne v
vseh Halozah,
ne na vsem Ma-
lem Štajar-

skem, ne v vsej
Sloveniji. Naj-
dete še sicer
mnogo izvrst-
nih mož, a ne
najdete nikjer
— Božidara
Raiča. „Raič
je bil samo je-
den!“

Dolgo vrstila
se je napitnica

za napitnico, a po končanem obedu poslove se naši znanci dijaki od gostoljuba, ki še stisne vsakemu neki denar v roko za popotnico. — Ali zdaj se malo ozrimo okolo župniškega hrama in cerkve. Videli ne bomo dosti, ker je vse v dniki in zato nekako skrito: samo proti istoku di-
vimo se lahko strmemu hribu z lozovino obraslemu. S praga že lahko vidiš visoko na strmem griču lepo hišico v vinogradu. Ta hrib je Gruškovec in gorica in hišica je Raičeva lastnina, kamor pojdemo jutri pogledat po zaju-

treku. Proti jugu pa nikamor ne vidimo od župniškega hrama, kajti ravno pred teboj ti je holm obrasel z bukov-
jem; proti jugozapadu vidiš nekoliko minut daleč po dolini in proti zapadu imaš spet hribovje, ki ti brani pogled v daljavo; ali proti severu lahko pogledaš malo dalje na Brezovec. In baš na Brezovec vabi nas gospodar, izvršivši med tem svoj posel v hramu in pridruživši se k nam, ki se ne vedemo, kakor da bi se nam mudilo. Četrť ure korakamo

po ravnici, potem pa se že moramo truditi, da pridemo na jako stmi, dasi ne visoki Brezovec. Dobro smo se potili, predno smo prišli na Brezovec in se ustavili koj pri drugem hramu. Odpočijmo si nekoliko in potle si oglejmo okolico. Razgled je lep. Zroči proti severozapadu, vidimo starodavni črni Ptuj. Da se ne razžalostimo, no-
čemo niti zdaj misliti na to, da ima ponajveč strastne in ljute prebivalce, da je zdaj Ptuj nemčursko gnezdo; tudi ne mislimo zdaj na to, da se je ondi podrl enajst

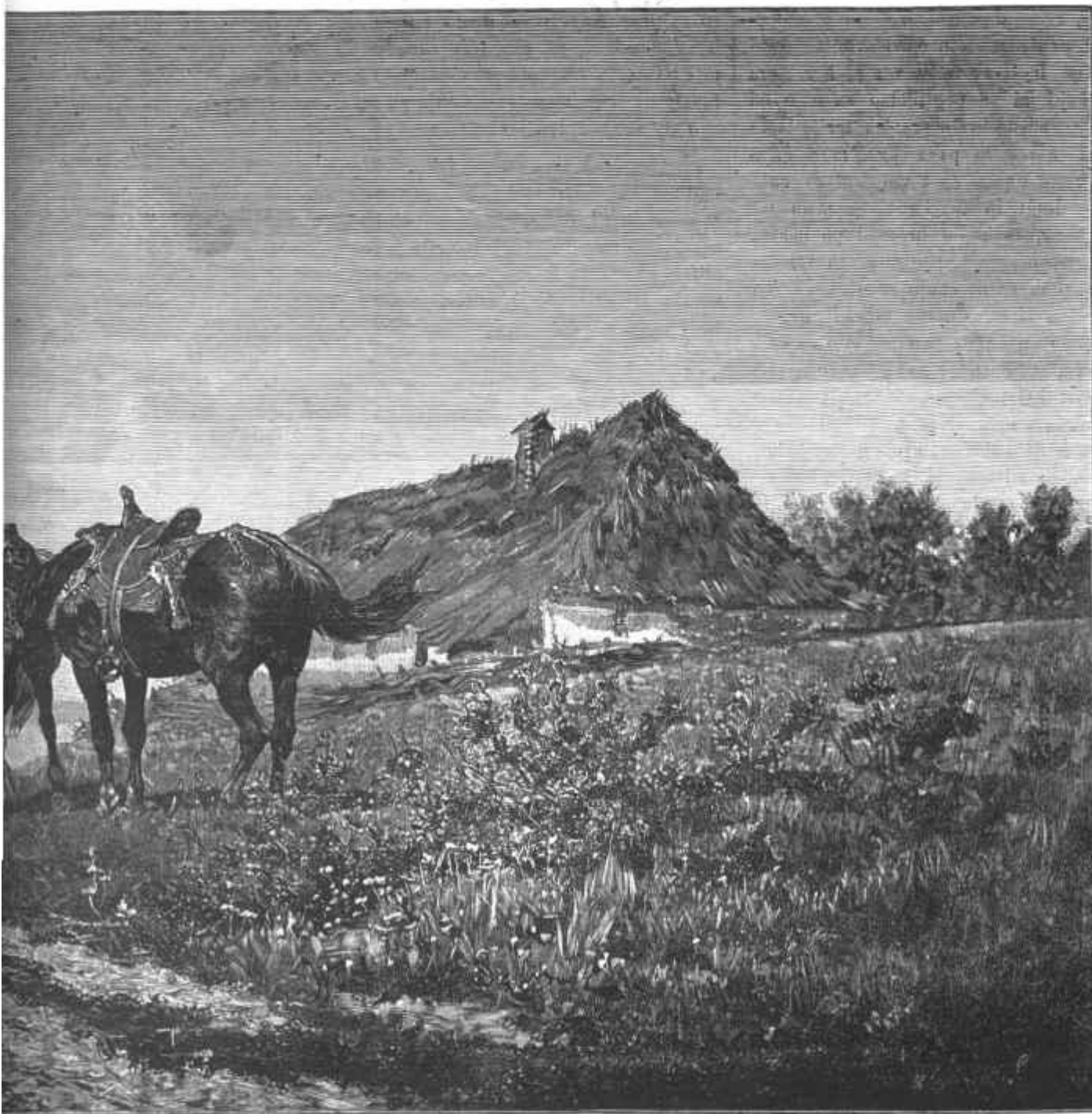
Na po

dni po Raičevi smrti močen steber (dr. Gregorič), na katerem je slonela naša pravična narodna stvar. Proti severu od Ptuja na visokem hribu vidimo cerkev sv. Vrbana, kjer je svoje dni bil Lavoslav Volkmer duhovni pomočnik in je prepeval svoje mile pesmi. Niže Ptuja vidimo na širokem ptujskem polju cerkev sv. Marka, ravno na tem polju proti severu pa cerkev sv. Marjete, kjer zdaj župnikuje Raičev prijatelj, prečestiti gosp. Jakob Tr-

kjer je dekanoval in malo pred Raičem umrl duhovni svetovalec Ivan Trampuš, sošolec, prijatelj in sosed Raičev; proti jugoistoku pa vidiš kake pol ure daleč lepo zidanico. To ti je rojstni hram Janeza Bapt. Šmigoca, ki je spisal l. 1812. svojo jako rabljivo slovensko slovnico. Krasen pa ti je razgled z našega stališča proti jugu:

Prot' jugu griček se za gričem krije.
Dežela „štirska“ nima lepš'ga kraja,
Ko je z okol'co ta podoba raja.

Pri teh gričih je še osobito to omeniti, da so vsi obrasli na severni strani z bukovjem, na drugih treh straneh pa z vinsko trto. Če si že morebiti kdaj potoval po Gorenjskem, po Gornjem Štirim, Salcburškem, Tirolskem ali Švici, naletel si na velekrasne, veličestne kraje, v katerih si se divil, rekel bi, divjosti velikanskih naravnih prikazni: tu ne najdeš tega, nahajaš pa zato lepoto, milobo narave, katera zori sladko grozdje in rodi nekoliko žita, malo pšenice, ajde in drugega v naših krajih zorečega zrnja. Ti vsi vrhi, ki jih vidiš pred seboj, so Haloze. Zdaj pa mi povej, ali Haloze niso lepe? ali

edbah.

stenjak. Z Brezovca pregledaš lep kos ptujskega polja, po katerem počasi teče veličestna Drava. Proti severu ravno pred seboj vidimo podružnico sv. Ane in borlski grad (Ankenstein), lastnino grofa Gundakarja Wurmbranda, deželnega glavarja štirskega; v daljavi razprostirajo se proti severu z vinsko lozo obrasli vrhi z lepimi hrami. Proti istoku ne vidimo dosta z našega stališča, ker se Brezovec vleče še dalje navzgor proti istoku. Če pa se hočeš potruditi malo više, vidiš proti severoistoku Zavrch,

naš Raič ne govori resnice, če o vsaki priložnosti omenja prelepih Haloz? Poglej na ta visoki vrh proti jugoistoku; tam ti je meja med Štirim in Hrvaškim in ob enem meja sv. barbarske župe; poglej pa še daleč proti jugozapadu, kjer mogočno kipi kvišku Donačka gora (pri Rogatci). — Okrepčaj si utrujenega duha s pogledom po prelepih Halozah!

Ogledavši si okolico, stopimo v hram, saj nam je gospodar že velel ustopiti. Ustopivšim nam veli gospodar

usesti se za mizo, na kateri so že za nas pripravljeni kozarci in velik zelen vrč poln vina. Kozarci se nam natočé, mi trčimo in pijemo ter se razgovarjamo; jeziki se nam razveže vedno bolje in bolje. Spet je gospodar prvi, ki napije vsemu društvu, toda to ni navadna nাপিতnica, to je dovršen govor, s katerim govornik bodri in izpodbuja, in ki velja osobito mladini še učeči se ali pa že samostalno delujoči. Govornik poučuje mladino, česar se naj uči in loti, kaj naj dela, kaj ji naj bode zvezda voditeljica, kaj vzor, da postane blaga in domovini dika, da bode koristila sebi in človeštvu, da bode videla nekđaj še i nam lepše sveteče zvezde, kar mora prej ali slej priti, „kajti mi se poganjamo za naše od Boga in narave nam podeljene svete pravice ter delamo za domovino; pravica in resnica pa zmaga, mora zmagati!“ Ta naudušen govor uname spet vse društvo, zato ustane jeden, ustane drugi in razvija svoje misli ter izraža svoje nade in želje, toda vsi hrepené po nekem uzvišenem, blagem in lepem; za proste misli in spletke tu ni mesta; tu v Haložah se ne snujó spletke. — Tu na Brežovci je lepo; gospodar zahaja sem rad in radi ga spremljajo prijatelji in znanci na ta vrh; zato pa smo se tudi mi tu pomudili do poznega večera. Toda noč je temna in pot je slab, kaj pa bode zdaj? Nič se ne boj! neki dečko že čaka na nas, ki je prišel po nas s svetilnico. Gospodar ima tisto skrb za svoje goste, kakor so jo imeli naši pradedi, stari Slovani, za gosta.

Veselega srca in jasnega duha srečno domov prispevši po slabem potu že najdemo tri nove goste došle v župniški hram, medtem ko smo mi bili na Brežovci. Prišli so iz Ptuja v neki zadevi, ki potrebuje novčno žrtev in izredno delavnost. Na oboje smejo se pri Božidarju Raiči zanašati. — Mizo smo že našli prigrneno, zato se le spet usedimo in večerjajmo. Po večerji pri čaši rujnega vinca dogovorivši se o tem, kako to in ono prekoriščno narodno stvar v roke uzeti, da uspeje, in razdelivši med seboj nalogo, poslove se ptujski gospodje ter se odpeljo po noči domov. Mi ostali gostje pa gremo počivat.

Drugega jutra odmisivši in svoj župniški posel zvršivši, odšel je gospodar na Gruškovec, medtem ko so še počivali gostje. Čemu pa je uzel s seboj papir in svinčnik? Hodimo skrivaj za njim. Pot na Gruškovec ni nič manje strm, kakor na Brežovec; gospodar se že močno poti, predno pride do male, lesene, a bele in snažne hišice. Stopaje črez prag moramo visoko uzdigati noge, sicer ne pridemo črezenj. Stopivši črez prag smo že v mali tlačilnici za grozdje; gospodar pa je že odprl vrata na desno in stopil v sobico. Ker je vroče in se je solnce uprlo od jugoistočne strani v okni, ne odpre ji gospodar, no pusti rajše vrata odprta, in ravno to je nam všeč, ker zdaj lahko pogledamo v sobo. Soba je mala; v kotu na levo je zelena peč, sred sobe pa miza in nekoliko stolov; stene pa so ukusno naslikane in čuditi se moraš, da najdeš tako daleč od mesta s tolikim ukusom naslikane kraje in ptiče, saj veš, kake slike se nabajajo na kmetih na kapelicah in znamenjih. — Gospodar pa že sedi pri mizi in piše marljivo, gotovo je pojdoč nabral veliko misli, katere zdaj zapisuje. Vidimo, da ima resen posel, zato ga ne motimo, no hodimo rajše više na hrib ter si oglejmo še od te strani Haloze. Spodaj pod seboj

ravno proti zapadu vidimo prav dobro cerkev sv. Barbare, šoli, pokopališče in vse hrame pri cerkvi — saj jih ni dosti —; dalje še vidimo župniški hram in poleg njega že imenovano-cerkvico sv. Katarine. Splošen razgled od tod vender ni tako lep in veličesten, kakor smo ga imeli včeraj na Brežovci. Krožimo in lazimo še nekoliko časa po hribih, da še le o poludvanajstih dospemo v župniški hram. — Gospodarja najdemo pri mizi v obednici in pred njim že nekoliko pisem, kajti ta stvar, zbok katere so se pripeljali včeraj ptujski gospodje, zahteva dela in izpodbuje, zato pa zdaj piše Raič pisma na vse strani: prijateljem in znancem pa v časnike, kajti i časniki morajo govoriti o tem. In kdo drugi naj piše take članke, ako ne Božidar Raič, ki ima za to spretno pero?

Gospodar ima nujno delo, zato naj le piše in ne motimo ga, no stopimo rajše v prvo nadstropje in oglejmo si stanovanje! No, gosposkega pohištva ne najdemo, ali nekaj diči njegovo stanovanje, in to so obilne slike imenitnih Slovanov, ki so delovali in žrtvovali se za slovansko idejo: tu vidiš podobo in sliko slovanskih blagovestnikov sv. Cirila in Metoda, sliko največjega Jugoslovana dr. Josipa Juraja Strossmayerja, sliko na Štírskem jedinega slovenskega vladike Antona Martina Slomška¹⁾; Svetopolka, Havlička, Palackega, Šafařika, Jana Kollara, dr. Bleiweisa Trsteniškega, dr. Miklošiča, Skobeleva in sto drugih.

Tako je bilo življenje pri sv. Barbari v Haložah za Raičega župnikovanja. Pač se sme reči, da ni bilo dne, osobito o šolskih praznikih, da bi ondi bili brez gosta. Pravilo se nam je (sami nismo videli), da je bilo svoje dni zapisano nad vrati: slovanska gostoljubnost! Ali da je bila ondi slovanska gostoljubnost doma, o tem smo se često uverili. Raič je bil daleč poznan zbok svoje gostoljubnosti; naravno tedaj, da so nekateri na njo grešili in jo zlorabili; toda gostoljub Raič ni zapiral pred nikomer vrat, nego vsak človek dobil je vsaj kruha in vina. Raič ni pital gosta: kdo si? od kod prihajaš in kam pojdeš? če mu ni sam povedal; no i takega človeka je pogostil in potem poslovil. V natančnejše označenje Božidarja Raiča moramo še omeniti, da je začel neki človek, ki se mora prištevati po svojem stanu omikanejšim ljudem, snovati spletke, kar je Raiča, velikega sovražnika vsake spletke in nepoštenosti, tako razkačilo, da je zabranil dotičniku pristop. Ker pa dotičnik živi s svojo precej obilno obitelji samo ob svoji skromni mesečni plači in ker je Raič zapazil, da ima dotičnikov sin izvrstno glavo, poslal ga je na svoje troške v Maribor na gimnazij rekši, sin je nedolžen, da je oče takšen. Da je Raič delil dijakom knjige, znano je sploh, kakor je i znano, da je pri narodnih veselicaх dajal dijakom iz svoje kleti po polovnjak vina, n. pr. pri Vrazovi svečanosti, češ, dijaki so potrebni, pa nimajo nič okroglega. Pač se sme reči, da ga ni večjega prijatelja učeče se mladine, kakor je bil Božidar Raič, zato pa smo se tem bolj zauzeli zvedevši, da se je dijakom

¹⁾ Naj se omeni tu neka smešnica, ki se je dogodila l. 1877. Labodski vladika prišel je istega leta na vizitacijo in si je tudi ogledaval slike ter rekel: „Das ist Strossmayr, das Slomšek, das Miklošič usw., wo bin denn ich?“ „Preuzvišeni gospod knez in vladika, Vi ste osobno tu!“ bil je odgovor Raičev.

zabranilo vence nositi za tolikim dobrotnikom in prijateljem mladine, osobito ker je to — sploh znano.

Izborna Raičeva gostoljubnost ni prihajala samo iz dobrega srca, no i iz skrajnega rodoljubja. Svedok njegovega rodoljubja je to, da je bil društvenik skoro vsakega narodnega društva, in sicer je bil navadno še ustanovnik (n. pr. Maticе Slovenske, Narodne Tiskarne in Slov. Naroda, Narodnega Doma v Ptui, slovenskega pevskega društva v Ptui, itd.); svedok, da je dal svoje govore tiskati ter brezplačno deliti med narod rekši, naj ljudstvo le čita, da se pouči; svedok, da je svoje skromno imetje volil svojemu premilemu narodu; svedok, da je preuzel odborništvo v okrajnem zastopu (l. 1870.) in okrajnem šolskem svetu ptujskem (l. 1881.) ter se je redno vozil k sejám okrajnega šolskega sveta iz Gradca in Beča; svedok, da je preuzel deželno in državno poslanstvo, dasi je čutil nedostatne sile za to in je vedel, da bode to njegova smrt, preuzel je vendar i ta posel z znanimi besedami: „Vi me tirate v smrt; pa če narod to želi, pa naj bode; za premili narod grem i v ogenj!“ Iz rodoljubja in ne iz čestilakomnosti ali pa zaradi dnevnic zahajal je na seje deželnega in državnega zbora; iz rodoljubja preuzemal je poverjeništa in odborništva pri raznih narodnih društvi, ter vselej delal na to, da bi pripomogel narodu do duševnega in gmotnega blagostanja, da bi priboril „rodu pravice“. Po zakonitem potu zahteval je povsod opiraje se na postavo, da se i nam Slovencem da, kar nas po zakonu ide; on ni prosjačil milosti, — on je zahteval pravico s skrajno doslednostjo. Ker vendar posamičnik ne more doseči mnogo, iskal je podpore v narodu in zbok tega ga je budil in dramil s tem, da je snoval narodne veselice in tabore. Dne 15. sept. 1867. praznovala se je v Bočkovcih pri Mali Nedelji narodna veselica na slavnem spominu Antonu Krempelju, ki je še zdaj tamkajšnjim prebivalcem v živem spominu. Raič je bil duša vsej svečanosti: on jo je uprizoril. Da bi se ta svečanost vršila še lepše, razpisal je Raič darilo 50 goldinarjev za najboljšo gledališčno igro, katero je i spisal France Remec, modroslovec v Kranji, pod naslovom: „Samo, prvi slovenski kralj“, založil pa jo je Božidar Raič. Zabranjeno je sicer bilo takrat igrati „Sama“, pa lahko bi se igral zdaj v Ljubljani. Ravno tako razpisal je Raič darilo 50 goldinarjev za drugo igro: „Svetopolkova oporoka“ (zloga; posamne palice, breme zvezanih palic) 8. avg. 1867, ter je posodil dotičniku, ki se je oglasil za spisovanje navedene igre in ki je že pokazal za to sposobnost, potrebne knjige, ali on nikdar ni videl več svojih knjig in ni dobil igre. L. 1881. je Raič snoval tabor v Ptui, da bi se i ondi poučilo ljudstvo, ali tabor bil je zabranjen. Čudno veli so se ondaj naši poslanci in so bili vsi zoper tabor rekši, vlada ne želi tabora in — —. Čudno pa so se veli še v drugem oziru. Prošeni od Raiča, naj preuzamejo govore, izgovarjali so se kaj duhovito!! Jeden deželni poslanec je rekel, da ima konjsko dirko (konju gre tedaj prednost pred človekom), drugi poslanec je rekel, da potuje na Laško; tretji je rekel, da poslušat že pride, a govoril ne bode; četrti je rekel: „Ne“, in samo jeden je obečal govoriti. Pač naravno, da je

rodoljuba Raiča razljutilo to geganje mož, poklicanih od naroda, da se poganjajo za njegove pravice. — Raič, sam velik rodoljub, zahteval in pričakoval je i od drugih rodoljubje, zato je n. pr. nasvetoval v odboru „Maticе Slovenske“, naj odborniki pišo brezplačno sestavke za Matičin letopis. Matica ima 40 odbornikov; „te možake bi jaz imenoval narodne starešine v dušnem oziru“, pravi Raič. „Sveta naloga teh častnikov je potezati na vso moč se za razvoj in razšir slovenske književnosti; vrhu tega pa so i sami dolžni delati, osobito za letopis „Matičin“, in drznem se povedati, ne za plačilo (razven ako bi kateri odbornik bil v tesnih novčnih zadregah, inace pa izveden in marljiv pisatelj), nego iz čiste ljubezni za Matico, za zboljšek slovenskih književnih razmer, na korist domovini. Kdor ima in nosi od naroda čest, treba mu je nositi i trhe, katere nalaga zavod, inace bi lipovi bogovi tudi izpolnili mesto v posvečenih gajevih. Vsak odbornik mora delati, to je pisati ali pa, če se pisek spotiče, tvarno roko pomočnico prožiti; ako pa ni v tem ali onem pomočnik, ne dohaja se, da bi nosil le hip ime „Matičin odbornik“, marveč poberi šila in kopita, pa idi z Bogom!“ ... „Ako me je slovensko razumništvo posadilo med slavne sposobnjake in izvrstne narodnjake, kako bi smel le prebito paro svojiti si za neznatno delo, drobne sestavke; najemnik bi bil, nikakor pa ne vreden sin premile mi matere Slovenije, kar si cenim za največjo slavo na zemlji. Kaj bi mi moja vrla mati rekla, če bi jim v kaki mali reči postregel, n. pr. ponudil kupico rujnega vinca, potem pa zahteval plačilo? Poštenost, pravičnost, prirodna ljubezen obsodila bi takega nehvaležnika v najčrnejšo temo. Kedar sinovi delajo ali pomagajo materi za plačilo, srečno sorodna zveza, srečno blagost! Slovenski roditelji pošiljajo sinove v srednja in višja učilišča, da, nasrkavši se znanosti, koristijo narodu, branijo njega pravice ali jih zahtevajo zanj neprestano. Kako more roj napredovati, če bučelice matici strd odnašajo, a ne da bi prinašale? Ako kdo dela za narodni razcvet, na to ga veže dolžnost, svoje dolžnosti pa izpolnjevati, dohaja se vsakemu umnemu in poštenemu človeku, toliko več iskrenemu rodoljubu.“ Tako je pisal in učil Raič, rodoljub, in on je delal i sam tako, kakor je učil druge.¹⁾

Da bi še i druge opominjal posredno, da se naj potegujejo za to, da se dadé narodu pravice, izvolil si je prekrasno devizo in si jo dal urezati v svoj pečat: „Rodu pravice“, ter je i umrl boreč in potegujoč se za to, da pridobi „rodu pravice“.

R. A.

(Dalje pride.)

¹⁾ Že zgoraj se je omenilo, da je Božidar Raič (l. 1866.) predložil v odborovi seji „Maticе Slovenske“, naj odborniki pišo brezplačno sestavke za letopis, pa predlog menda ni bil sprejet, kajti odločila se je i njemu nagrada za njegov spis: „Črtice o Prekmurcih in o njihovem govoru“. Raič se odpove nagradi tako, da se naj polovica daruje za Krempeljev spomenik in svečanost, polovica pa za „Koledarje“, kateri naj bi se poslali omikanejšim Prekmurcem; „če pa hoče odbor Matičin, pa naj razpiše darilo za kak povečji znanstveni sestavek, ali pa za gledališčno igro, n. pr. „Prisego koroškega vojvode“ na kamenem prestolu pod Karnutogradom, k čemur bi vendar treba bilo še priložiti kakih 20 gld.“

Sèn.

(Ruski zložil M. J. Lermontov.)

Spoldnévni žar v dolíni Dagestana
S svinčénko v prsih ležal sem mirnó;
Globoka še dimíla se je rana,
Kri tekla mi je, kaplja za kapljó.

Osámljen ležal v peski sem doline,
Okrog tesnile so se sténe skal,
In solnce žgalo žolte je vršine
In žgalo mène, — ki sem v smrti spal.

In glédal v sni sem o bliščečem svítí
Večérni pir tam v strani rójstveni;
Mladé žené s cvetóčimi nakítí
Vesélo so golčale o meni.

A ne vstopaje v rádstno golčanje,
Misleč sedéla jedna je samó,
Bog večni znade, kaj v otóžne sanje
Pogréznílo jej dušo je mladó.

Stojí pred njó dolína Dagestana;
Teló je znano jej v dolíni tej,
Dimèč se mu črní na prsih rana,
In líje krí iz nje — hladnéj, hladnéj . . .

Fr. Gestrin.

Enkrát samó . . .

Enkrát samó naj ti še zrèm
V očesa tèmnegá globíno,
Enkrát naj, predno v tujce spèm,
Ogrévam ž njêga se milíno!

Saj Bog le vé, če še nazaj
Povrnem se v vasíco malo;
In Bog le vé, če mi tedaj
Očesce tvóje bo sijálo.

Glej! léta v énomér tekó,
Rodé — pokápljajo spomíne . . .
Ljubézni cvét, cvetóč žárnó
Čez noč ospé se in premíne. —

Fr. Gestrin.

Hrvaški spomini.

Spisal J. Trdina.
(Dalje.)

Goldkragen je živel jako trezno in zmerno. Kupil si je vedro vina, ali ga je pil prav po malem, ves dan jedno, k večjemu poldrugo merico. Šumne veselice so mu se gnjusile, zato ni zahajal v društva, ostajal je najrajši doma pri stari „kumi“, ki mu je gospodinjala. Ta izredna solidnost pa ni izvirala izakega npravnega ali verskega načela, zdela mu se je potrebna zaradi — ljubezni! Lepa ženska telesa mikala so ga malone ravno tako kakor zlati ovratniki in druge odlike. Zraven njega je stanovala priljudna gospa Kornelija, ki mu je bila več let velika prijateljica. Resni kumi je to znanje silno presedalo, Goldkragen je moral slišati iz ust njenih marsikatero hudo pridigo. Nekoč pa ji je dejal: Kaj regljate tako neumno? Pomislite, da ima Kornelija svojo hišo. Précej, ko mi jo zapiše, rekel ji bodem: z Bogom! Dokler pa se to ne zgodi, sami vidite, da ne smem razdreti prijaznosti. Po nesrečnem naključji je gospa ta pogovor čula. Pretočila je mnogo solz, ali Goldkragnu se je bila že tako privadila, da ga ni mogla pustiti. Itak je bila toliko oprezna, da mu ni hotela zapisati hiše. Ko se je nekoliko postarala, zamenil jo je z ubogo ali prekrasno deklico, ki je bila boje jako duhovita samoukinja. Ta je podarila Goldkragnu nekoliko prelepih živih slik. Ko je zagledal prvo, razunel se je tako po človeški, da je pozabil vse svoje dostojanstvo in začel skakati, vriskati in prepevati, kakor kak pijan nemški proletarec v modri svoj ponedeljek. Zaljubljenost Goldkragnu ni pokvarila karijere. Moglo bi se celó trditi, da mu je ugled in spoštovanje še pomnožila. Brež nje bi ga bili imeli vsi znanci za brezsrčnega skopuha in pedanta, ki se poganja za veliko službo in obilne dohodke, ne da bi privoščil kaj dobrega sebi in drugim.

V nezdravem političnem zraku zbrala se je nad Goldkragnovo glavo črna nevihta, kakeršno je najmanje pričakoval in zakrivil. Neki lopov ga je tožil zagrebški vladi, da je — panslavist. Vsak človek se je zakrohotal, ki je to slišal. Prvi deželski dostojanstvenik držal se je boje celo četrt ure za trebuh, da mu ga ne razžene smeh, ki ga je tresel radi te novice. To se razume samo po sebi, da je dokazal toženec brez dolgih trudov in potov deviško nedolžnost političnega svojega mišljenja in vedenja. Vlada mu je naklonila v povračilo prebitega straha tako sijajno zadovoljščino, da si kaj boljšega ni mogel želeiti. Goldkragna bi sodil povse krivo, kdor bi menil, da je hotel postati velik gospod le po tuji milosti in po neomejeni svoji udanosti, s katero se je klanjal Bahovi in vsaki drugi zistemi in vladavini, naj bo domača ali tuja. On je bil jako darovit, znanstveno izobražen mož, ki je naredil stroge preskušnje za ves gimnazij in je izvrševal dolžnosti stanu svojega tako vestno in uspešno, da je spadal brez dvojbe med najprve učitelje svoje stroke na Hrvaškem. Trudil se je energično, da doseže namen in smoter najprej s svojimi zaslugami, da si pridobi milost višjih oblasti ne le z lojalnostjo in slepo pokorščino, ampak tudi z dejanjskimi dokazi svoje sposobnosti. Vlada ga je lahko povišala brez straha, da se ji bo mogla očitati krivičnost in pristranost. Po takem ni čudo, da je priplezal sčasoma do jako znamenite službe, ki mu je dajala velikanske prihodke. Ker ne obćim nič s Hrvati, ne morem vedeti, kako mu se zdaj godi. Nekdo mi je pravil, da je že zdavnaj umrl, pozneje pa sem čul, da še živi, ali da vedno hira brez upanja, da bi se mu zdravje še kdaj povrnilo. Prijateljstvo najino trajalo je samo nekoliko mesecev, dokler me ni poznal bolj natanko.

Ko je videl, da Nemce sovražim in da se družim najrajši z radikalnimi narodnjaki, ni me mogel imeti več za ljubljence Klemanovega. Prejšnja priljudnost ga je zdaj minila, proti zadnjemu sva izpregovorila le malokdaj kako besedo. V srci svojem zmatral me je gotovo za nepraktičnega fantasta in zaničeval. O Goldkragu bom povedal še nekatere reči v varaždinskem svojem romanu, ki bo sestavljal v „Hrvaških spominih“ posebno poglavje, v katerem bom opisal zgođe in nezgođe svoje v ljubezni. Goldkrag je vodila v vsem življenji samopridnost in sebičnost, ali „odpadnik“ mu se baš ni moglo reči, ker ni zatajil in se ni sramoval nikdar svoje hrvaške narodnosti in materinskega jezika.

Po vsi pravici pa gre to grdo ime nekemu višjemu uradniku, ki se je porodil v Varaždinu. Tega ne bom povedal, kako se je zval, omeniti pa ga moram zato, ker je bil jeden glavnih in najpredržnejših zastopnikov in zagovornikov Bahove vlade in germanizacije. Služil je pri zagrebškem namestništvu. Podlosti svoje ni prikrival nikomur, z izdajalstvom šopiril in bahal se je celó proti varaždinskim domačinom. Govoril je na vsa usta, da ima res da hrvaške roditelje in hrvaško ime, ali da mu bije v prsih nemško srce! Zaradi tega klicali so ga pošteni Varaždinci zabavljivo: Das liebe deutsche Herz. Kadar je prišel kdo iz Zagreba, vprašali so ga gotovo: Pa kaj dela naše drago nemško srce? To nesramno rene-gatstvo mu ni ostalo brez nagrade. Dasi je bil še jako mlad, podelila mu je Bahova milost prevažno službo s primernim naslovom in plačilom. Varaždinci so se z večine rogali sreči njegovi, tem bolj pa so se je veselili Judje in birokrati. Slišal sem večkrat na svoja ušesa, ko so ga hvalisali, da je „ein gebildeter junger Mann, der seine Zeit begreift.“ Čestitali so ne le njemu, ampak tudi „razsvetljeni“ vladi, da povišuje in odlikuje tako sposobne in trezno misleče Hrvate. Novi mogočnik pripeljal se je tudi v Varaždin, da se pokaže someščanom svojim, ki ga že dolgo niso videli. Starim svojim znan-cem je dejal, kakor pokojni Vinko Kljun po odpadu od narodne stranke: Človek mora biti dan danes pa meten. Razlagaje jim obširno pravila in načela svoja, zatrdil je s pouzdignenim glasom: „Usoda zahteva, da se Hrvati ponemčijo. Proti nji ne pomaga nič noben ugovor in upor. Treba se je torej podati in z vlado

sprijazniti. Ona je modra in bistroumna, pa tudi blaga in skrbna. Hrvati bodo dobili od nje lahko vse, česar koli žele in potrebujejo, ako se ne bodo držali trmasto tistega praznega fantoma, ki se zove narodnost.“ Prijatelji so prerokovali izdajalcu, da bo sedel v 20. letih na prvem mestu v domovini svoji, ali roka božja mahnila je po njem, da je užival le malo časa plod brezznačajnosti svoje. Jaz sem uverjen, da je po napotku tega podra-vinskega nemškutarja zamislil Kleman osnovati v Varaždinu prvi nemški gimnazij, prvi zavod, kjer bi se gojilo in od koder bi se širilo potujčevanje hrvaške mladeži in dežele.

Učiteljske izpite svoje dovršil sem bil o božiči l. 1853. Na konci šolskega leta 1853—54. prosil bi bil tedaj lahko stalnega nameščenja in potrjenja svojega za pravega profesorja. Jaz pa sem se tako malo brigal za boljšo plačo in bodočnost svojo, da tega nisem storil. Drugje ni bila izpražnjena nobena služba, ki bi bila za me. Če bi me pa potrdila vlada za Varaždin, bal sem se, da me ne bo hotela premakniti kmalu na kak drug gimnazij. V Varaždinu sem živel res da prav po ceni in tudi pri-jetno. Z ravnateljem svojim in z inimi Hrvati mogel sem biti povse zadovoljen. Imel sem za društvo dva odlična stara in nekoliko novih prijateljev in še marsikatero drugo ugodnost in udobnost. In vendar na noben način nisem hotel ostati v Varaždinu. Silna ravnina, ki se širi na vse strani okoli mesta, naudajala in stiskala mi je dušo z neznanško puščobo in otožnostjo. Srce mi je koprnelo po hribih in dolinah, po prisojnih bregovih in senčnatih dobravah, po skalnih gričih in globokih tokavah, po čistem gorskem zraku, po bistri studenčini, po lepih razgledih, po raznolikostih in izpremenih, s katerimi razveseljujejo in zamikajo popotnika gorate krajine. Varaždin mi tudi zato ni ugajal, ker je dajal duhu mojemu premalo hrane. Bukev si sam nisem mogel dosti kupovati. Gimnazijska knjižnica imela je takrat do malega le staro, latinsko šaro, ki mi je odprla usta na široko zehanje, kadar sem jo pogledal. Drugih takih zbirek pa ni bilo ali pa nisem vedel za nje. Prebiral sem domače in tuje časnike in ne-koliko hrvaških knjig, katere sem si bil omislil, da sem se učil iz njih ilirščine. M. Bubanović mi je posodil pesnika Bajrona, Blagajeva gospodična pa indijsko dramo Sakun-talo. To je bilo vse moje berilo v Varaždinu!!!

(Dalje prihodnjič.)

Drobne povesti.

Češki spisal Svatopluk Čech. Poslovenil S. S.

IV.

Izlet v mladost.

Glas ta! Glas ta ustavil je njegov korak. Bil je to krasan, svež glas altov, kakoršen more zazveneti iz gibčnega grla dekliškega. Ali ni bil le čar blagozvočnosti, ki je zadrževal nogo važnega pešca, kateri je zavil ravnokrog vogla vaške šole. Pa glas bil mu je nekako znan. Premišljeval je, vrtal z dežnikom v kolesnice, v katerih se je še svetila mokrota nedavnega pomladanskega dežja. Eh, kaj . . . ne domisli se . . .

Njegova pozornost obrnila se je na drugo stvar. Ko je stopal prej proti vrhu skozi mlad brezov gozd, videl je pred seboj le rdečo kupolo cerkvice in s škodljami pokrito streho šole, stoječe v začetku vasi. Sedaj, ko je zavil za vogel te stavbe, odprla se je pred njim na mah široka pokrajina z modrobarveno gromado gôr v ozadji. Rip — Radobyl — Hanžburk — Ostrý — Milešovka — druge skupine — vsi ti stari dobri znanci stoje tam v prekrasem zboru ter ga pozdravljajo spo-

štljivo po dolgi ločitvi. Deset — petnajst — dvajset — da, celih dvajset let je temu, kar se je topil naposled mladeniški pogled hrepeneče v njihovih modrih sencah. Kako beži čas! Kdo bi rekel, da je temu dvajset let, kar je zadnjič odhajal iz rojstne vasice — glej, tam iz doline miga mu njen cerkven zvonik — in kaj tu, pri tej šoli ozrl se je naposled po milem gorovju.

Čez dvajset let še le zgrabilo ga je hrepenenje, da bi zopet pogledal ta kraj. V previdnem, treznem človeku, sključenem nad akti v zaduhli mestni pisarni, probudilo se je nagloma, z nepremagljivo silo blazno hrepenenje po minolosti, po pomladi in po mladosti. Bilo je podobno napadu kake bolezni. Vrgel je proč akte, otresel raz sebe pisarniški prah, zapustil svoje stanovanje z vso ropotijo stari gospodinji in krenil na pot peš, le z lahkim potnim kovčegom ob strani in s pošteno velikim dežnikom v roki. Hotel se je povrniti v nekdanje domovje tako, kakor je šel iz njega. In ko je daleč za mestom koračil po stezi poleg ceste v zelenem, cvetočem kraju pomladanskem, tu se mu je zdelo, kakor bi se vračal do minole mladosti, kakor bi postajal zopet vesel, brezskrben dijak, ki je tudi večkrat pojoč pesni potoval k očetni hiši. Sedaj nima tam v vasici že nikogar, prihaja tujec med tujce — le pokrajina smeji se mu naproti z znanim licem in mu šepče o minolih časih.

Snel je široki slamnik ter si obrisal z robcem debele kaplje potu z jako izbočenega, z nekaterimi ostrimi gubami razoranega čela, kateremu je prvotno mejo grabljivi čas visoko pomaknil do temena redkih, tu in tam že lahno pobeljenih las. Potem je zavihtel z razprostrtim robcem, kakor na pozdrav, proti modrim goram.

„Zahodni veter imamo, zahodni,“ izpregovoril je za njim nekdo.

Ozrl se je. Iz vrtca pred šolo, oprt s komolci ob latov, zeleno pobarvan plot, gledal je nanj s prijaznim nasmehom postaran človek v dolgi sivi suknji, belo pisani kamižoli in s črno domačo čepico v osivelih svetlih kodrih. Suho, gladko obrito obličje zloženo je bilo v one čiste, dostojne gube, s kakeršnimi se često ponaša obraz vaških pedagogov.

„Da, zahodni,“ potrtil je mož na cesti, očitno zadovoljen, da si je učitelj poetsko mahanje njegovega robca razlagal na takov trezen način.

„Od daleč?“

„Iz Prage.“

„Iz Prage! In morda peš?“

„Peš. Toda, drugi dan sem na poti. Hodim počasi.“

„Gotovo slikar.“

„O nikakor.“

„Sodil sem tako, ker si je gospod pred kratkim z nenavadno pozornostjo ogledaval kamenitega učenca, s katerim je okrasil čudni neukus kakega kmečkega zidarja pročelje naše šole. Bog ve, kako dolgo že straši tam. Pri mojem nastopu bil je že blizu razpadu. Hotel sem ga odstraniti in postaviti tam doprsje Komenskega ali drugo primerno olepšavo; toda ne, niti lasa nisem smel skriviti spaki. Streho pustili so mi luknjasto, a učenca pobarvali so na novo: klobuk črno, kamižolo zeleno in torbo rumeno — ni li to smešno? Kaj naj človek začne? — Kmečke razmere. — Torej profesor?“

„I no, če ni drugače, profesor, radovedni Comenius! pomislil je potnik in kar pritrdil.

„Za raziskavanji botaničnimi — ? zoologiškimi — ? geologiškimi — ?“

Oho, v to past se ne ujameš! — rekel si je v duhu tujec. — Lahko bi te začel pošteno izpraševati in ti bi takega izpita ne prestal posebno častno.

„Hm, filolog,“ rekel je torej.

„Filolog. Ah, to je lepo! — Toda, ali bi ne bilo drago, gospod profesor, oddahniti se malo v mojem skromnem vrtu? Tu je prijetno. Vse v polnem cvetju.“

Pešec se ni ustavljal pozivu. Vrtil se smehljal se je v stoternem cvetju. Rastline ovijavke s pisanimi zvončki, v katerih se je z večine do roba bliskala rosa nedavnega dežja kakor prozorna pijača v barvitih kozarcih, vzpenjale so se nad učiteljevim sedežem v najlepši baldahin, kakoršen si moremo le misliti, in se razpletale bujno po celem vrtilu; da, jedna izmej njih plazila se je skozi špranjo v plotu prilizljivo celo do nog potnikovih in je gledala k njemu proseče z modrim cvetom kakor z vabečim očesom dekliškim. Bila je to podoba preteklosti. Šola ta bila mu je dobro znana. Ni sedeval sicer za otročjih let v njenih klopeh, toda zavidal jo je vedno dečkom te sosedne vasi — zaradi pisanega kamenitega učenca na njenem pročelji. Všeč mu je bil neizmerno. In kot mladenič bil je tu često gost. O počitnicah shajalo se je nekoliko mladih ljudi pod gostoljubno s skodljami pokrito streho k plesnim uram in drugim nedolžnim zabavam, katerim je bil reditelj tedanji podučitelj. In sam veseli stari učitelj bil je naklonjen tem shodom in večkrat oskrboval je na klavirji godbo za ples. O, čas božanskega veselja! Prvo valovje ljubezni vznemirjalo je njegova mlada prsa, in nežna Afroditina tega morja sanj in čutov bila je krasna učiteljeva hči, modrooka Julika —

Oj, sedaj je spoznal sladki glas, ki je ustavil njegov korak. Zazvenel je bliskoma kakor potopljen srebrn zvonec iz tomuna preteklosti in zgrabil mu srce z davnim skrivnostnim čarom. Ta glas bil je pravo za pravo prvi predmet njegovega obožavanja. Sprejel je posel šepetalca pri dijaški besedi v svojem rojstnem kraju. Prolog govorila je devotka, tedaj njemu neznana. Sedel je za zastorom, s knjigo v roki. Pred njim zašumela je obleka — ni videl deklice — slišal je le njen ljubeznjivi, zvonki alt, ki je segal kakor čaroben, sladkošumeč curek v srce in bliskoma opojil mladeniško dušo. V ta glas se je zaljubil, predno je zagledal njen obraz —, glas ta ostal je vedno bistven del njene krasote, kakor prijetna godba, ki spremlja pojav dobrih vil. Čudil se je sedaj, da ni spoznal takoj njenega glasu. Seveda ljubezen njegova do Julike se ni zavedla skoraj iz megle nega valovja mladostnih občutkov; sledili so resničnejši, globočji, naidušenejši in so mu zakrili podobo njeno kakor na pol pozabljen, daven sen. Sedaj plava zopet vidno pred njegovim duševnim očesom — toda kje se je uzel tu Juličin glas? Saj je njen oče že davno umrl in hči živi Bog vé kje — mogoče, da je že šla za očetom . . .

Te misli šinile so skozi tujčevo glavo, ko je na to stopal v vrtil. Sédal je poleg učitelja na kamenito klop pod znano solnčno uro, okorno naslikano na steno šol-

skega poslopja. Mokri zvončki zelenega baldahina dotikali so se hladilno odkrite glave. Okolo in okolo dihala je pomlad.

„Torej filolog“, začel je učitelj. „Lep poklic. Toda morali bi se malo brzdati v svoji gorečnosti, gospodje. Saj ne moremo tako hitro izpreminjati svoje češčine po poslednjem vašem kroji. Jaz imam na primer muko z mlajšim učiteljem. Požre vsako novotarstvo, kjer le kako dobi, in zna poiskati najskritejše germanizme kakor izučen pes gomoljike. Pisal sem prej obliko —s— tu mi je začel dokazovati, da se mora pisati z.— No, dobro, pomislil sem, bodem pisal z. Toda čez malo časa sika zopet sss—s mora se pisati. Zmajal sem z glavo in pisal s. Toda komaj da napišem desetič s, že je zopet tu z zmagonosnim poročilom, da se piše bajé najnoveje z—, ali ni to grozno! Zagotavljam vas, da sem sedaj ves zmešan in da poprašujem skrbno vest pri vsaki črki. — Ali ste oženjeni, gospod profesor?“

„Nisem.“

„Izbrali ste si boljšo stran. Človek je vedno rob. Poglejte mene! Imel sem najboljšo ženo, ki je morda bila na svetu, in vendar je nekoliko žena hlače nosila in sedaj, ko mi je umrla, nosi jih hči. — Glej, očiten dokaz mojega robstva! Klicala me je skozi okno, in ker oče ni takoj ubogal, prihaja ponje sama. Poglejte le, kako je razsrjena!“

Opozorjeni profesor pogledal je v stran, kamor je kazal učitelj. Iz poslopja prihajala je devojka in je obstala sedaj prestrašena, zagledavši tujca. Ta je strepetal in je obstal na lični podobi s pogledom široko odprtim, veselo presenečenim. To je ona! To je Julika sama! To je njena postava, kodri, oči, obraz — to so njene nežne jamice Amorjeve sredi lica fino zarudele in mično zaokrožene brade. Tako mu je, kakor bi cela vrsta let, preletel nad njegovo glavo, bila le težek sen, ki je zauzel za trenotek mladeniča, sedečega na znani kameniti klopicí šolskega vrtiča in iz katerega se sedaj vzbuja po prihodu ljubljene deklice. Nehoté je segel na glavo — toda oh! roka je tam začutila gladko sled, prouzročeno po krilih časa! Ne — pozabi, da se je postaral — uda se za trenotek sladki veri, da se je probudil v cvetji mladosti in ljubezni!

Devojka je pozdravila tujca s prijaznim poklonom glave in se hotela povrniti v hišo. Toda učitelj poklical jo je na vrtič.

„Sem pojdi, sem! Ne spodobi se, da bi utekla pred gostom kakor plaho dete. Predstavim te gospodu.“

S plamtečo rdečico in z boječim nasmehom stala je pred tujcem, ki je ustal in strmeče v njo upiral pogled.

„Gospod profesor —“

„Stary.“

„Gospod profesor Stary iz Prage in moja hči Julika. Tako! In sedaj povej gospodu profesorju, zakaj si prišla po me —“

Devojka je molčala v zadregi.

Za Boga, i ime je jednako! — mislil je mej tem Stary. — Kako čudno soglasje! Ali sanjam ali me je pa privel kakov čar resnično zopet v izgubljeni raj mladosti?

„No, povem to sam, da boste poznali moje robstvo,“ jezil se je v šali učitelj. „Vedite, da je moja hči naredila iz mene na stara leta igralca, ki mora igrati — poleg tega še brezplačno — k nespametnemu skakanju nekoliko mladih ljudi, ki se shajajo k temu mrzkemu kratkočasenju pod mojo streho. Imenujejo to plesno uro. Plesalci so brez dvojbe že skupaj — na programu je sluitim četvorka ali snid (reunion) — no, igralec, požuri se in igray!“

„Nikakor, ni treba —“ govorila je pretrgano devojka, „razven tega ni prišel gospod Brožek — enega plesalca je še treba, da bo par —“

„O, tako se mi ne izviješ! Zakaj si torej prišla?“

„Zakaj? — Hotela sem — Nismo vedeli, da sediš tu s tem gospodom —“

Gospod je sklonil glavo v roji misli. Z zaprtimi očmi in poslušajoč le ta srebrnojasni glas, utapljal se je tem globočje v zlato prevaro, da stoji pred njim resnično Julija preteklih let in da se je povrnila ž njo vsa krasna preteklost. Vse je podpiralo to zmoto. Sedaj tudi ta plesna ura — vse ravno tako kakor pred leti. In jednega plesalca je še treba — to je gotovo on, ki je zadremal tu zunaj in kateremu se je zdelo, da je zapustil na vedno rojstni kraj, da so pomrli njegovi dragi, da so ugasnili njegovi idejali, da se je potepal v vsakdanjem življenji okrog za košček kruha, da mu je že dvajset let. Sedaj je zopet mlad. Vse, vse se ujema. Ali se je zgodilo čudo?

„Priznaj le,“ govoril je učitelj devojki, „da te je nekoliko obsedel vrag plesa. Ravno tako, kakor tvoja pokojna mati. V vsem si pokojnici podobna, tudi v tem. Tudi za njene mladosti poskakovala je bajé najedenkrat družba mladih ljudi. Ko sem jo začel obožavati, prenehale so seveda te zabave — bil sem neusmiljeno ljubosumen, in tudi njej ni ugajala družba drugih ljudi. — Priženil sem se takorekoč k tej šoli,“ obrnil se je h gostu; „uzel sem za ženo hčer prejšnjega tukajšnjega učitelja, svojega prednika. Imenovala se je tudi Julija. Bil je to zakon iz odkritosrčne ljubezni. Žal samó, da tako zgodaj — — Umolknil je.“

Čudo se je pojasnilo. Njena hči!

„Toda pustimo to,“ nadaljeval je čez nekaj časa učitelj. „Kaj pomagajo tožbe! Pustimo to. Neprijatelj sem sentimentalnosti, kakor gotovo tudi vi. Govoriva o bolj veselih rečeh!“

„Dà, proč sentimentalnost!“ — mislil je Stary. —

„Ne bom bolešno sanjal o tem, kar je izginilo. Veselo stisnem v naročje prikazen mladosti, ki je plavala tako divno pred menoj, objamem jo nežno in goreče, če ni drugače, tudi za trenotek. Za uro bodem zopet mlad, vesel, srečen! Čutim zares, da pada z mene breme let in da razburjena kri igra po žilah kakor rujno vino.“

„Če bode vam in ostalim prav, gospodična,“ govoril je tujec uljudno, „dopolnim rad prazen prostor v vaši četvorki — prijatelj sem plesa —“

„Oh, vi bi —“ šepetala je devojka,

„Morda se vsaj ne boste hoteli mučiti v družbi s to nespametno mladino?!“ uzklil je učitelj. „Po poti — utrujeni —“

„Prav nič nisem utrujen in do cilja denšnjega potovanja nimam daleč. Plesal bi, če treba do jutra.“

„Ali, ali, gospod profesor! Karam to hčer radi njene nebrzdane strasti do plesa in tak resen gospod pokazi učinek moje propovedi s svojim slabim vzgledom. No, hočete li na vsak način — kakor vidim, danes že ne uidem svoji usodi. Pojdimo torej!“

„Dovolite morebiti, da bi bil vaša plesalec?“ vprašal je Starý Julijo ter ponudil uljudno roko.

„Oh da, z veseljem!“ odgovorila je in sprejela sramežljivo ponujeno roko.

Blaženost ga pelje v raj mladosti.

(Konec prihodnjič.)

Karakteristika naroda slovenskega.

Češki spisal Jan Lego.

(Dalje.)

 kazni z ono brezuvečno, slepo poslušnostjo, katera nareja iz deteta topo lutko in goli stroj brez duha in svoje volje, ni niti sledu v prosti rodbini slovenski in otroku se daje tam do neke mere popolna prosta volja in svoboda. Kar stari sami tako silno ljubijo, namreč dovtipno veselost, dopuščajo še v večji meri srčno radi otrokom, in ponosno prikazuje mati materi svojega sinčka, videč, kako poigrava v njem bujna mladost: Glejte, kakšnega fanta imam! — Kakor se slovenski nravi iz globočine duše studi vsa prisiljenost in naduta odmerjenost v vedenji („glej, glej, kako se drži“, sliši se jako pogostoma za hrbtno kakega tujca ali „škrijca“), tako je na Slovenskem tudi pojem o razbrzdanosti in svojevoljnosti mladine mnogo mnogo bolj omejen, nego po drugod, kjer se dete od same groze tako rekoč dihati boji, videč ven in ven nad seboj črni oblak vseh možnih kazni, dokler se naposled zbok vednega strahu tako ne ukroti, da že niti razločevati ne ve, je li to, kar dela, dobro ali slabo. Takovo dete, zgodaj lišeno svoje razsodnosti in samodelnosti, izgublja bolj in bolj vso samostalnost ter dozoreva v goli nastroj, kateremu je namen: Služiti! V slovenski rodbini pa se puščajo otroku vse pravice njegove dobe in ne stori se nič, kar bi bilo ne samo na škodo njegovemu razumu in čutu, nego tudi na kvar razvoju in okrepcanju njegove volje. Dete vodijo tam zgodaj in vedno postopnjema k samostalnosti, poučujoč je, kako naj samo sebe vlada k dobremu. Med njim in med roditelji gospoduje ven in ven uzajemen pogovor, pri čemer ni na strani roditeljev nobenega preziranja detinskih nazorov ali celó zaničevanja, nego naravnost ali pa od strani ga izpodbadajo k vprašanjem, tako se vadi dete misliti, svoje misli razvrščati in po njih bistriti si duševni vid. Kadar pride otrok iz šole domov, mora povedati, kaj se je danes naučil, kaj novega je morda danes pripovedoval gospod učitelj, in zanimanje v teh rečeh je tem večje pri takih roditeljih, kateri v svoji mladosti niso mogli hoditi v šolo, zato ne, ker tedaj v njih občini še ni bilo šole. To bdenje nad šolskim napredkom traje pa tudi tedaj še vedno dalje, kadar dajo sina študovat. Prišedši domov na praznike, ima takov študent mnogokrat nemajhen križ, predno vse, kar se je v minolem polletju naučil za bodoče življenje, nadrobno in natanko razloži skrbnemu očetu svojemu, kateri hoče imeti točen račun o žuljevito pridobljenih denarjih, katere zdaj žrtvuje za izomiko svojega sina, želeč se o sinovem napredovanju navzlic najboljšim šolskim svedočbam sam uveriti. Pri takih dodatnih poskušnjah padata potem latinščina in grščina seveda premnogokrat pri praktičnem gospodarji v nemilost.

Ker se dete zgodaj vodi k samostalnosti, dovršena je po tem tudi brzo vzreja njegova, posebno kar se tiče rodbinskih razmer pred javnostjo, ne da bi potem uzajemna ljubezen med roditelji in deco ter spoštovanje otrok do roditeljev pri tem morda trpelo kako škodo. Roditelji, v svesti si, da so dete svoje tako vzgojili, da že davno ne potrebuje povodca, ogibajo se javno izražati mu kako nežnost, češ, to bi bilo mehkuženje, ki starim ni dostojno, mlade pa ponižuje. Da, celó zakonski, naj se še tako goreče ljubijo, kažejo vpričo tujca mnogokrat jako hladno odmerjenost med seboj, in če kdo, ne znajoč te strani rodbinskega življenja na Slovenskem, nagloma stopi v hišo, mogel bi lahko soditi, da je tu malo poprej vihrala kaka domača nevihta.

Druga stran v značaji Slovenčevem je mržnja njegova do vsega, kar je tuje. To je lastnost, kakeršne v ti obliki ne srečujemo pri nobenem izmed ostalih slovanskih narodov in katera se najintenzivnejše pojavlja na Gorenjskem, kjer se je Slovenec čutil najmanj odvisnega od krajevnih razmer. Ona je v narodnem konservatizmu njegovem tako gibalo, kakeršno je podrugod narodni ponos, in kdor jo hoče razumeti, mora stikati po njenih uzrokih v zgodovini slovenskega naroda.

Nekdanje ozemlje slovenskega naroda je segalo namreč od severnih bregov jadranskega morja tja do Dunava na severu, potem od polovice zdanjega Tirolskega pa globoko do ravnin sedanje Ogrske na vzhodu, ozemlje, na katerem biva v naši dobi več nego dvanajst milijonov ljudi različne narodnosti. Politiška svoboda — ta karakteristiška znamka narodnega življenja slovanskega — v kakeršni je živel Slovenec pod svojimi starejšinami in vojvodami in v kakeršni so bili zopet ti med seboj, olahkotila je podrobujoči posel nemškemu življu, kateremu je karakteristiško znamenje po drugi plati bila absolutna moč in stroga organizacija, in čegar fevdalna uprava je tudi dovršila razrtvarjajoči proces na narodnosti slovenski. Slovenec je izgubil svojo politiško samostalnost jako zgodaj, namreč l. 748., ko je na severu in zapadu svojega tedanjega ozemlja podrobljen bil nemškemu jarmu bavarških vojvod. Odsihdob so se resda po večkrat ponavljali boji njegovi zoper nemško gospostvo, toda čim dalje tem slabejše, dokler niso naposled popolnoma umolknil. Ko pa je Karol Veliki vse Slovensko priutelesil franški državi, izročivši je mejnim grofom v oblast, ter je v sporu med nadškofom solnograškim in patrijarhom oglejskim l. 810. reko Dravo ustanovil za granico obeh cerkvenih pokrajin, bila je za vselej odločena usoda narodnosti slovenske v nadškofiji solnograški; izrečena ji je bila smrtna sodba. Najdelavnejši zakopnik nemškemu življu bilo je

njegovo duhovenstvo. Kakor pri Pomorjanih in Polabljanih, tako je tudi tu pri Slovencih pomenilo pokristijaniti toliko, kakor podjarmiti. Solnograški nadškofje (zdaj že patrijarhi) so bili zares bolj Nemci nego kristijani, in kdor dobro pozna životopis slovanskih blagovestnikov, ta dobro pozna tudi solnograške patrijarhe. Prvi namen jim je bila posvetna vlada, sredstvo za njo pa jim je bilo krščanstvo. Zato so utemeljevali tiste svoje hohštifte in klostre obilno po vseh dolinah, naseljevali so vanje in na njih zemljišča nemško ljudstvo in uvajajoč povsod nemško pravo, nemški običaj in jezik, pahnili so domačina, dozdej svobodnega Slovenca, v podložnost ter oddajali nepremakljivo lastnino njegovo po odumrtnem pravu nemškemu naselniku. Na ta način je razruševalo Nemštvo narodnost slovenske vasi; pretvarjajoč vas za vasjo, širilo se je vedno naprej, dokler ni naposled propadala pokrajina za pokrajino in za vselej propala. Da so bili v tem poslu solnograškimi patrijarhom zvesti zavezniki dobrodružni vitezi nemški, deroč za meništvom globlje in globlje v kraje slovenske, razume se samo o sebi; oboji so si potem bratovski delili dušo in telo ubogega Slovenca, in v tem, ko so se klosterski mrakovi plazili po dolini, metala so skalna gnezda grozo svojo na nesrečno ljudstvo. Kakšna razuzdana, zanikarna druhal je bilo tisto nemško

viteštvo, moremo si predstaviti, če se iz svoje češke zgodovine spominjamo dobe Henrika Koroškega. Njegova družina (in ta je bila pač še cvet tamošnjega plemstva!) hotela je pri nas počenjati prav kakor doma, toda sekire praških mesarjev preprečile so brzo njeno samopašnost. Ali vendar je bilo še groznejši neprijatelj slovenski narodnosti, nego to plemstvo, nemško duhovstvo. To vidimo danes iz učinkov; kajti dežele, ki so spadale in nekoliko še spadajo k solnograškemu patrijarhatu, ponemčene so zdaj malodane popolnoma, — v tem ko se je slovensko ozemlje oglejskega patrijarhata le malo ob mejah pollašilo, ker laško duhovstvo ni pomagalo raznarajati.¹⁾ (Dalje prihodnjič.)

¹⁾ Kako močno deluje upliv duhovstva v življenji naroda, vidimo jasno ne le na uspešnem delovanji rodoljubnega duhovstva slovenskega, na čegar rameni je jedino eksistencija slovenske narodnosti na Koroškem (gl. J. Legov spis: „Několik slov o zásluhách slovinského duchovenstva o slovinskou literaturu“ v Jelinkovem „Slov. Sborniku“ 1886, V. 44—47), — nego spominjamo se temu nasproti iz češke zgodovine onih nesrečnih dve sto let, ki so sledila bitvi belogorski. Nemški klostri, s katerimi so na gosto obsejali ves severo- in jugozapad naše češke domovine, ti so bili zlasti, ki so v tistem času mrtvaške tihote s svojim duhovstvom najsilovitejše ponemčevali one kraje, dokler ni dovršil njih dela glasoviti Kindermann.

Slovenci!

Naš narod je neznaten po svojem številu. On je sicer veja velikega in mogočnega debla slovanskega in srka iz njega redilni sok za svoje življenje in svoj razvoj; a nemile več stoletij trajajoče okoliščine so izpodrezale že precej čutljivo naravno našo zvezo s tem deblom. Potisnjeni daleč na zapad, odtrgani od svojih severnih bratov ter obkroženi skoro od vseh strani od tujih narodov, katerih šege in navade, značaji in svojstva se bistveno razločujejo od naših, moramo Slovenci bojevati neprenehljiv boj za narodni svoj obstanek.

Sreča nam v minolosti ni bila mila. Mnogo prelepe zemlje, katera je bila last naših pradedov, izgubili smo za vedno. Obširnejša je ta izgubljena zemlja, nego naša sedanja domovina. Tuji narodi, po številu močnejši, bojeviti in brezobzirni, porivali so se čimdalje globlje v slovensko ozemlje, v tem ko se je tihi, miroljubni Slovenec umikal ter jim prepuščal zemljo, katero je obdeloval; selišča, katera si je postavil. Če je pa ostal na svoji zemlji, tedaj je kmalu izgubil narodno svojo individuvalnost in kmalu moral zamenjati sladko svojo govorico z glasovi tujimi.

Slovenci smo združeni sedaj — razven neznatnega števila beneških naših bratov — že stoletja pod žezlom avstrijskih vladarjev. Dasi vedno zvesti državi in cesarju, vedno požrtvovalni v resnih dneh in vedno neustrašljivi v nevarnih časih, nismo vendar uživali onega varstva svoje narodnosti, kakor drugi narodi. Le redko kedaj se je zgodilo, da je jezik naš prihajal do male veljave; sicer se je moral vedno umikati tujim, narodu našemu nerazumljivim jezikom. V šolah in uradih ni bilo mesta zanj in prišlo je celo tako daleč, da se je smešil in kaznoval oni, ki se je drznil javno govoriti v slovenskem svojem

materinem jeziku. Narodnost slovenska izgubljala je čimdalje več tal; čistost slovenske govorice je ginila; mišljenje slovenskega razumništva se je potujčevalo in slovenski učenjaki pomagali so povečevati slavo tujih narodov.

Se le, ko je presvetli cesar Fran Josip I. dal narodom avstrijskim ustavo, popokali so tesni okovi, ki so tako neusmiljeno stiskali našo narodnost.²⁾ Slovesno so tudi nam Slovencem bile v ustavi priznane iste pravice, kakor drugim državljanom; slovesno je jezik naš proglašen bil za enakopravnega z jezikom nemškim in italijanskim, katera sta pred tem v naši domovini uživala povsod neopravičeno prednost. — Pač se vsaj nam nasproti ni izvelo še vse ono, kar bi se bilo imelo po jasnih besedah ustave izvesti; a narod naš se je vendar probudil v novo, veselejše življenje; vzbudila se je v njem samozavest, vzbudil ponos in s tem vzrasla ob enem ljubezen do prekrasne slovenske govorice.

Že to pa je našim sosedom — (Nemcem in Italijanom) preveč. Oni, ki so doslej vedno navajeni bili uživati pred nami neke predpravitve; oni, ki so v duhu videli že sočne naše ravnice, prisojna naša brda in nebotične naše gore za svojo lastnino, ne morejo se nikakor sprijazniti z mislijo, da se te sanje njihove ne bodo izpolnile, temveč da bode narod slovenski vedel braniti svojo domovino; da jo bode vedel ohraniti sebi in Slovanstvu. Zato so poslednja leta napeli vse moči, da bi zavirali razvoj našega naroda; začeli so pravo vojsko proti vznajajoči samosvesti njegovi; izumili nove načrte za njegovo potujčevanje.

Sredi slovenskega prebivalstva snujejo zasobne šole, katerim je glavna naloga, odtujevati deco slovenskih rodite-

ljev njihovi narodnosti, ucepljati jej od zgodnje mladosti zaničevanje do materinega jezika in pripravljati jo tako za poznejšnje pripravno orodje v potujčevalne namene.

In mi, ki smo že toliko izgubili, ali bomo mirno gledali, kako se nam jemlje kos za kosom našega sedanjega posestva? Slovenec, ozirajoč se po prekrasnih planinskih okrajih Štajarske, Koroške in Tirolske, neumečih sedaj ljubega slovenskega zvoka, mora tožno uzklkniti s slavnim pevcem „Slávy dcery“:

„Ah tu, glej! dežele pred mojim očesom solzečim,
Nekdaj zibelka — sedaj naroda mojega grob.“

Ali bomo res dopuščali, da se ta grob po naši malomarnosti razširi in da se vanj pogrezne še oni košček narodnega življenja, kar nam ga je ostalo po tisočletnem zatiranju?

Ne, nikdar! Minoli so časi duševnega robstva in iz njega izvirajoče splošne apatije. Jednako drugim prosvetljenim narodom mora tudi narod naš pokazati svojo življensko moč. In to moč tako upamo vsaj — on tudi pokaže.

Minolo je leto, odkar smo praznovali za krščanstvo in vesoljno Slovanstvo jako imeniten spomin — tisočletnico blažene smrti sv. Metoda. Kakor ostali bratje naši po prostornem slovanskem svetu, tako smo tudi mi Slovenci proslavljali primerno ta spomin; tako smo se tudi mi hvaležno spominjali tega, kar sta sveta slovanska blagovestnika Ciril in Metod storila za nas. Poleg neustrašljivih, prepričevalno zgovornih oznanjevalcev uzvišenih krščanskih resnic bila sta tudi iskrena zagovornika pravic slovanskega jezika, dobro vedoč, kolike vrednosti je materin jezik za vero in omiko. — In ta jezik, kateri sta pred več nego tisoč leti branila sveta slovanska brata s plamenčo zgovornostjo; ta jezik, kateremu sta že tisto dobo priborila veljavo, kakeršne ni imel nobeden drugi tedanjih živih jezikov; ta jezik, to sveto dedščino, hočejo nam sedaj uzeti narodni naši nasprotniki! A, Slovenci! ne motimo se — za uzetim jezikom ali pa tudi kar zajedno — zastavili bi smrtonosno sekiro radi še na našo katoliško sveto vero. — Kaj je tedaj naravnejšega, kot da smo si v obrambo teh svojih svetinj ustanovili družbo in da smo tej družbi v trajni spomin lanske tisočletnice

V Ljubljani, dne 5. avgusta 1886.

Anton Žlogar,
zapisnikar.

Vodstvo Družbe sv. Cirila in Metoda.

Luka Svetec,
prvomestnika namestnik.

Naše slike.

Na poizvedbah.

Med prvimi poljskimi slikarji imenuje se tudi Wladislaw Szerner. Da seznanimo ž njim svoje čitatelje, priobčujemo lepo njegovo sliko „Na poizvedbah“. Oddelek odvažnih Lisovčikov prijahal je po cesti navzgor in postal na kraji, od koder se more pregledati vsa pred njihovimi očmi razprostirajoča se okolica. Kaj pač poizvedajo? Morebiti jih je bil poslal njih glavni

dali ime po slovanskih sv. apostolih, prvih razširjevalcih naše svete vere ter prvih zagovornikih in braniteljih našega jezika?

Slovenci!

„Družba sv. Cirila in Metoda“ deluje pravilno od letošnjega občnega zbora, ki je bil v dan sv. slovanskih blagovestnikov dne 5. julija. O namenu te družbe ne bomo govorili; znan je vsakemu, ki se količkaj zanima za to, kar se godi mej nami. Pomen družbe pa je velik; a izpolniti bo svojo nalogo mogla le, ako jo bode slovenski narod podpiral tako, kakor se taki družbi spodobi.

Bratje naši na Koroškem, v tem nekdanjem središču Slovenstva, nimajo niti jedne slovenske šole in vsa njihova postavna prizadevanja za narodno šolstvo bila so do sedaj neuspešna. Oni gledajo zaupljivo do naše družbe; oni za gotovo pričakujejo od nje pomoči.

Ne veliko bolje godi se bratom našim ob jezikovnih mejah na Štajarskem in Primorskem. Sveta dolžnost naša je vsem pomagati.

Dela je torej veliko. A tudi uspeh bode lep in trudu primeren, ako bode družba iz slovenskega naroda dobivala podpore, kakeršne je potrebna — in menda bolj od vsake druge vredna.

Slovenci!

Danes govorimo do vseh Vas. Vsak naj po svoji moči žrtvuje za sveto narodno stvar; vsak naj po svoji moči pripomore reševati slovensko mladino narodne smrti.

Že v začetku naglašali smo, da je narod naš majhen po številu. Zato pa vsakega posamičnika zadevajo tem večje dolžnosti. Naj si jih bode vsak v svesti v polni meri. Le kedar pridemo do tega, tedaj bomo mogli reči, da je narodni naš obstanek zagotovljen.

Zato naj je ne bode župe na Slovenskem, ki bi ne imela svoje podružnice „Družbe sv. Cirila in Metoda“; naj ne bo Slovenca, ki bi ne bil član vsaj jedni podružnici!

Z združenimi močmi dosegli bomo uzvišeni svoj smoter in v to nam pomози Bog in sv. apostola Ciril in Metod!

vaj, da preiščejo okolico in poroče, kje in kako se nahaja sovražnik; mogoče je pa tudi, da si ogledujejo kraj le zato, da poroče svojim tovarišem, kje bi se dalo ple- niti z uspehom.

Lisovčiki — tako imenovani po prvem svojem ata- manu Lisowskem — bili so bojevita, neustrašljiva kaza- ška družina. Za Rusijo in ostale na Poljsko meječe so-

sednje dežele, pa tudi semtertje za Poljsko samo, bili so prava šiba božja. Koder je jahal oddelek Lisovčikov, čul se je jok in stok. Njihovo pot zaznamovala so uničena polja, poteptane livade in razvaljene hiše.

Glavno delovanje Lisovčikov spada v prvo četrto sedemnajstega stoletja. Leta 1608. šli so z ostalo poljsko vojsko pomagat v Moskvo na prestol Dimitriju II. Samozvancu proti Vasiliju Sujskemu. Poltretje leto oblegali in naskakovali so poljski kazaki pod poveljem svojega atamana Lisowskega „Trojickuju Lavru.“ Nemogši je dobiti, razkropili so se izpred Moskve v manjših četah po Rusiji in so do smrti Lisowskega (l. 1616.) tako grozno gospodarili, da ni za njimi rasla več trava. Popolno opusto-

šenje rodovitnih pokrajin; popolno uničenje ruskega prebivalstva, bilo je sled njihovega pota. — Leta 1620. poslal jih je poljski kralj Sigmund III. cesarju Ferdinandu II. na pomoč proti Čehom. Pod atamanom Kleckowskim krenilo je 4000 mož proti Dunaju po Šleziji in Moravski. Češka vojska zaustavila jih je sicer jedenkrat, a odbili so nje napad. Še le pred Dunajem premagal in razbil jih je Stampfel s 6000 Moravani.

Lisovčiki niso dobivali nikake plače. Kar in kjer je kdo mogel ugrabiti, to si je uzel za vojno svojo plačo. Od tod se da razlagati njihova velika divjost in razuzdanost.

—b.

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

Drugi veliki pevski zbor Slovenskega pevskega društva v Ptuiju bil je dne 15. avgusta t. l. — Bila je jako srečna in prekrasna misel, katero so zasnovali naši neutrudni rojaki v Ptuiju, ko so začeli delati za to, naj bi se vsa slovenska pevska društva združila ter prirejala vsako leto svoje shode. Prekrasna je torej bila ta misel, ker se ž njo pospešuje naša uzajemnost in ker se ž njo zasvedočuje celokupnost slovenskega naroda. In res! Na drugem pevskem zboru v Ptuiju bila je zastopana ne samo vsa Slovenija, nego vsa Jugoslavija. Prihiteli so namreč sem zastopniki s Kranjskega, Koroškega, iz Istre, Hrvaške in Dalmacije. Videli smo tu mnogo Hrvatov iz Varaždina (pevsko društvo „Lira“), iz Koprivnice (pevsko društvo „Podravac“) in iz Karlovca. Iz poslednjega mesta prišlo bi bilo do 30 Hrvatov, ali hrvaška vlada jim je prepovedala udeležbo iz zdravstvenih ozirrov. A da je prišlo mnogo Slovencev, to je samo po sebi jasno; iz same bele Ljubljane jih je bilo nad 100, od teh 40 Sokolov s svojo krasno zastavo. Vseh udeležencev bilo je čez 500, da tolike udeležbe niso pričakovali vrli Ptujčani. Vseh društev je bilo zastopanih 16. Oficijalni pozdrav gostov imel bi biti pred poludne na ptujskem kolodvoru, ko se je pripeljalo največ gostov, ali ker je zaukazalo c. kr. okrajno glavarstvo, da sme „Sokol“ le z nerazvito zastavo, brez petja in godbe v mesto, šli so vsi gostje brez vsega šuma v starodavni Ptuj. In prišedši v prve ulice, bili smo priče tem večje priljudnosti, s katero so nas pozdravljale zavedne Ptujčanke. Obsipavale so nas s krasnimi šopki, a „Sokolu“ so poklonile dva venca. O poludne je bil banket v „Narodnem Domu“, a ob štirih popoldne koncert na vrtu č. o. minoritov. Okolo 150 pevcev, mešani zbor je imel 30 dam, pelo je vse pesmi jako točno in izborno. Najbolj sta nam ugajala Foersterjev zbor „Ave Marija“ in znana Ipavčeva skladba „Kdo je mar?“ Po končanem koncertnem sporedu nastopili so ljubljanski Sokoli, katerih izurjenosti in gibčnosti se je divilo vse občinstvo. — Z vrta o. minoritov šli smo spet v „Narodni Dom“, kjer se je pričela prosta zabava, ki je trajala pozno v noč. Kar smo tu opazili, moramo posebe omeniti. Zapazili smo namreč, da je malokje o takih prilikah najti toliko zbrane inteligencije, kakor je bilo baš zadnjič v Ptuiju. Krasna skladnost je vladala med vsemi, in da se je ta skladnost izražala v oduševljenih govorih, to je samo po sebi jasno. V teh brezštevilnih govorih poudarjala se je celokupnost slovenskega naroda, združena Slovenija, naglašala se je posebno slovanska uzajemnost, zlasti pa uzajemnost slovenskohrvaška.

Ta uzajemnost naša, v kateri je jedino naš spas in naša bodočnost, utrdila se je že danes tako jako med nami, da lahko z mirnejšo vestjo gledamo v bodoče dni in da smemo upati, da dosežejo tudi Slovani svobodo, katere so vredni in po kateri hrepené. Da je rečenega dne mislil tako tudi ostali slovanski svet, videli smo iz 44 brzojav, v katerih se je poudarjala v krepkih besedah moč petja glede na pospeševanje naše uzajemnosti in sploh slovanska uzajemnost. — Ptujška slavnost je sicer minila, ali ostal bode sijajni uspeh, ki ga je naredila, dosegla in zapustila. Slovensko pevsko društvo sme biti ponosno na kratko dobo svojega življenja, ponosno se sme ozirati na svoje plodunosno delovanje; le delati je treba, in zopet delati za narodno stvar; in to znajo izvrstno naši rojaki v Ptuiju.

Vodstvo Družbe ss. Cirila in Metoda v Ljubljani je imelo dne 5. avgusta 1886 ob 3. uri popoldne svojo 2. sejo. Navzočni vsi odborniki razven jednega v toplicah bivajočega.

Po sklepu odborovem v 1. seji izvršili so dotični gospodje svoj nalog. G. Iv. Hribar prečita oklic do slovenskega občinstva, g. Svetec navod in pouk za ustanavljanje podružnic. G. Vrhovnik je po tajništvu že izročil popularen spis o Družbi ss. Cirila in Metoda. Vse to se bo po primerni poti v več tisoč izvodih spravilo mej naše ljudstvo.

Tajnik prečita zadnji zapisnik in poroča o tekočem poslovanju. — Dr. Vošnjak poroča o doposlanih novicah (gl. „Narod“ št. 177. „Slovenec“ 6. avgusta).

Odbor sklene ustanoviti „otroško zabavišče“ v važnem mestu na Slov. Štajarskem ter privoli za to potrebno vsoto.

Neki odbornik se pooblasti, da par nabiralnic prekrbi za jeden kraj na Štajarskem, ki se je za to oglasil.

Odbor sklene podružnicam poslati oklic, naj z veselici ali predavanji skušajo množiti prihodke, ker brez izdatnih dohodkov bi družba ne dosegla svojega namena.

Vsem podružnicam razposlala se bo tiskovina, na kateri vodstvu naznanijo svoje oficijalno ime (kakor so si ga v pravilih izvolile), stalno načelnštvo, število udov itd. S tem se jim bo ob jednom olajšalo uradovanje in se bo omogočila točna registratura vseh podružnic. Nekaj podružnic do zdaj niti ni redno prijavljenih glavnemu vodstvu.

Kakor hitro dospejo odgovori na zadnji odborov sklep poprašanih podružnic, skliče se prihodnja seja; a vsekako že koncem tega meseca. Takrat se bo definitivno sklenilo o njih zadevah, osobito o predlogu tržaške podružnice.

Ustanovitev dveh podružnic. v Podgradu v Istri, ki se je osnovala 2. avg., in v Šempasu na Goriškem, ki se je ustanovila 8. avg., vodstvo radostno uzame na znanje, želeč, da jih rodoljubi i podrugod hitro snujó, kjer se le vsaj 20 letnih članov zglesi.

Še jedenkrat opozarjamo, da naj podružnice dopisujejo pod naslovom: „Vodstvo Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.“

Slovenski zabavišči sklenila je ustanoviti v Celji in Trstu „Družba sv. Cirila in Metoda“. Obe odprli se bosta že s prihodnjim šolskim letom in so zato potrebni prostori že najeti. Kakor se vidi, spoznava vodstvo družbe prav dobro važno svojo nalogo in želeli bi bilo, da ga slovenski narod pri delovanji njegovem res podpira vsestranski — in pred vsem z denarnimi doneski. — Magistrat ljubljanski se bode pač čudil, da je v tako kratkem času mogoče ustanoviti dvoje zabavišč, v tem ko on jednega v poldrugem letu ni mogel oživotvoriti. Pa se ve: naglost ni pridna!

Slovensko dramsko društvo začelo je pod vodstvom gosp. Ignacija Borštnika prav dobro reševati svojo nalogo. Prva predstava, katero je osnovalo zunaj Ljubljane, je danes (15. t. m.) na Vrhniki. Za njo bodo sledile predstave v raznih drugih slovenskih mestih in po vsej pravici pričakujemo, da bodo te predstave prav ugodno uplivalo na probujanje narodne zavesti. Slo-

venskim rodoljubom pa priporočamo, naj društvo podpirajo z obilnim obiskovanjem njegovih predstav ter mu omogočé, da ustanovi Slovincem s časom stalno narodno gledališče, katero je neobhodno potrebno za dokaz narodne samobitnosti.

„Zveza slovenskih posojilnic“ bode imela svoj letošnji redni občni zbor dne 27. avgusta ob dveh popoldne v prostorih celjske čitalnice. Ker je razvoj posojilnic jako važen za gospodarski naš napredek in si „Zveza“ hvalevredno prizadeva, da bi slovenske posojilnice postale vseskozi uzorni zavodi, želeli je, da bi se omenjenega občnega zbora udeležili mnogoštevilno vsi oni rodoljubi, ki vedó ocenjevati to njeno delovanje. Občnih zborov „Zvezinih“ udeleževati se imajo pravico namreč vsi oni, ki se zanimajo za razvoj slovenskih denarnih zavodov.

Vodstvo Družbe sv. Cirila in Metoda naznanja s tem vsem rodoljubom, ki hote snovati podružnice, da je bilo pravilno izvoljeno družbino vodstvo na veliki skupščini dne 5. julija t. l. — Zato naj se, kakor poprej osnovnemu odboru, tako od slej blagovolijo oglašati družbinemu vodstvu v Ljubljani, katero jim preskrbi pooblastil, prošnji in česar je potreba.

Ljubljana, 24. julija 1886.

Tomó Zupan, prvemestnik.

Ostali slovanski svet.

Vaclavu Zelenému, pisatelju in tovarišu neustrašljivega Karla Havlíčka, uzidali so Čehi v njegovo rojstno hišo v Borové dne 1. t. m. spominsko ploščo. Vreme je bilo sicer jako nengodno, ker je skoro ves dan lilo kot iz keblja; a kljubu temu se je po poročilih čeških listov zbralo na slavnosti jako veliko občinstva, katero je slavnostni govor dr. Straka tega večkrat preruševalo z burnim odobravanjem.

Brat proti bratom. — Prav veselilo nas je, ko smo svoje dni prejeli od poklicane strani zagotovilo, da nikdo med gališkimi Rusi ni mislil na to, da bi se bila poslala adresa Bismarku zaradi njegovega divjaškega ravnanja s Poljaki. Tem žalostneje se nas je pa zato dirnola vest, da se je gališkoruski poslanec Kovalski v volilnem zboru, kateri je bil sklical, da poroči o svojem delovanji na državnem zboru, izrekel za nemški državni jezik ter se tako proglasil odkrito za podpiratelja onega nesrečnega Scharschmiedovega predloga, po katerem bi vsi jeziki v Avstriji nemškemu na ljubo imeli postati brezpravni. Še žalostneje pa je, da se iz mnogoštevilno zbranih volilcev ni oglašil nikdo, ki bi bil protestoval proti taki neslovanski politiki. Ali je res ves ruski narod v Avstriji slep? Ali ga je res mržnja do Poljakov pritirala tako daleč, da rajše popušča lastna svoja jezikovna prava, samo da bi jih izgubili tudi Poljaki? To je pač ravno toliko, ko da bi kdo zažgal svojo hišo samo zato, da bi pogorela tudi sosedova.

Obžalovanja vredno je to vedenje gališkoruskega državnega poslanca pa tudi zato, ker se je iz niske mržnje do jednega svojih bratov izrekel tudi za robstvo ostalih. Čehi, Slovenci in Hrvati protestujemo odločno proti Scharschmiedovemu predlogu, o katerem dobro vemo, da ne pomenja za nas nič drugega kot narodno smrt; gališki Rusi, ki bi nas v tem imeli podpirati, pa se v skrajni svoji zaslepljenosti postavljajo v vrsto največjih, najlju-

tejših naših nasprotnikov. Oni, nesrečniki! ne vidijo, da bi v kalnem jezeru nemškega državnega jezika poleg Poljakov in ostalih avstrijskih Slovanov poginili tudi sami; oni ne pomislijo, da ruski narodnosti ni nevaren polonizem, pač pa nenasitni in barbarski brezobzirni germanizem.

Pretekli mesec sešla sta se v Chyžici (Kissingen) knez Bismark in avstrijski minister unanjih zadev, grof Kalnoky. Kaj sta se moža dogovarjala, ni znano; vsekakor pa je toliko gotovo, da je Avstrija po tem shodu še ožje navezana na Nemčijo, nego je bila prej. Nemški in mažarski listi se temu sicer veselé; s slovanskega in tudi avstrijskega stališča pa nam je take zveze, po kateri je naša država le še navidezno samostalna, jako žal. Bismark še nikdar ni odkritosrčno mislil z Avstrijo; po dokaze temu ni nam treba segati daleč nazaj.

Žal je pa te zveze tudi zato, ker se po njej Avstrija odtuja je čimdalje bolj Rusiji, katera bi po našem uverjenji mogla biti jedina naravna zaveznica njena proti nemški pohlepnosti. Da se je na njo tudi zanašati, pokazala je Rusija že o mnogih prilikah; posebno leta 1849., ko je rešila Avstrijo razpada. Zato pa tudi umejemo razdraženost, katera se je polotila ruskega časnikarstva o poročilih, da so se v Chyžici utegnili vršiti dogovori, katerih ost je obrnena proti Rusiji. „Novoje Vremja“, jeden najuplivnejših ruskih listov, svari Avstrijo naravnost, naj ne goji sovraštva do Rusije Mažarjem za ljubo do skrajnosti, kajti to je hazardna igra, katera bi utegnila vesti do katastrofe.

Prav iz srca želimo, da bi naši državniki spoznali utemeljenost tega svarila; dvojimo pa, da se bode to zgodilo, dokler bodo v Avstriji Mažarji piskali na prvo piščalko.

Listnica uredništva:

G. V. B. v K. Srčna hvala za poslano. Ustrežete nam jako, ako izpolnite obljubo.

„Slovan“ izhaja 1. in 15. dan vsakega meseca. Cena mu je za unanje naročnike za vsé leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četrt leta 1 gld. 15 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gld., za polu leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld.; za dijake pa: 3 gld. 60 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošilajo upravništvu, dopisi pa uredništvu na kongresnem trgu štev. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopi si ne vračajo. — Za inserate se plačuje za navadno dvo-stopno vrsto, če se tiska jedenkrat 8 kr., če se tiska dvakrat 7 kr., če se tiska trikrat 6 kr., če se pa tiska večkrat, po dogovoru.